

ŽENE U POLITICI

**ANALIZA MEDIJSKOG IZVJEŠTAVANJA
O ŽENAMA U POLITICI:**

**PRIKAZ IZ SEDAM LOKALNIH ZAJEDNICA
PRED LOKALNE IZBORE 2024**

Autorica Kristina Ljevak Bajramović

Naslov: **Analiza medijskog izvještavanja o ženama u politici:
Prikaz iz sedam lokalnih zajednica pred Lokalne izbore 2024**

Autorica: Kristina Ljevak Bajramović

Dizajn i prelom: Tanja Ćurić

Izdavač: Fondacija CURE, www.fondacijacure.org

Za izdavačicu: Jadranka Miličević

Disclaimer/Pravna napomena

Ova publikacija objavljena je u okviru projekta „Žene u politici“, kojeg finansira Vlada Švicarske, a provode Fondacija CURE iz Sarajeva i Udruženje Budućnost iz Modriče, uz podršku IAMANEH Švicarska. Sadržaj ove publikacije, kao i nalazi prikazani u njoj, ne odražavaju nužno stavove Vlade Švicarske.

IAMANEH Schweiz | Suisse
Gesundheit für Frauen und Kinder
Santé pour femmes et enfants

Švicarska.

Projekat "Žene u politici" provode Fondacija CURE i Budućnost Modriča uz podršku IAMANEH Švicarska, uz finansijsku podršku Vlade Švicarske.

SADRŽAJ

Uvod	4
Generalni osvrt na prikazivanje političarki u bh. medijima	5
Izborni kontekst	5
Metodologija rada	10
Bosanskohercegovački medijski kontekst	10
Izvještavanje o kandidatkinjama tokom Lokalnih i Opštih izbora: sličnosti i razlike	12
Analiza medijskih sadržaja o kandidatkinjama na Lokalnim izborima 2024.	14
Dominantni pristupi prilikom izvještavanja o kandidatkinjama	28
Važnost saradnje organizacija civilnog društva sa medijima	35
Zaključak – trendovi, obrasci i načini na koje se političarke prikazuju u medijima	38
Preporuke za unapređenje reprezentacije i vidljivosti političarki u medijima	39
O autorici	43
Literatura	44
O projektu Žene u politici	45

Uvod

Ova analiza daje pregled medijskog pisanja o kandidatkinjama na Lokalnim izborima 2024. godine, koje se pratilo od početka septembra do kraja decembra 2024. godine, ali i tipičnog načina predstavljanja kandidatkinja neovisno o ovom prostoru jer nam sam teritorijalni okvir i manjak izvještaja o kandidatkinjama nisu ostavili previše prostora za analizu sadržaja koji su direktno vezani sa ovim gradovima i općinama. Njihovo odsustvo takođe nam govori o načinu na koji mediji u Bosni i Hercegovini tretiraju žene u politici, posebno na lokalnom nivou. Ovaj period je odabran kako bi se prikazalo izvještavanje lokalnih medija tokom predizborne kampanje, tokom izbornog mjeseca, te u periodu formiranja tijela vlasti. Fokus analize je bio na sadržaju koji je objavljivao u online portalima, jer je izostanak redovnog plasiranja televizijskih i radijskih sadržaja na web stranicama lokalnih medija uskratio mogućnost efikasnog praćenja tog dijela kampanje. Način predstavljanja i njegovo odsustvo u medijima u Bosni i Hercegovini praćen je kroz primjere Modriče, Tuzle, Vukosavlja, Šamca, Doboja, Gračanice i Lukavca.

Neophodno je naglasiti da se ova analiza ne referira na ideologije, interese i politike koje su političarke zastupale, niti se bavi time koliko njihov politički angažman doprinosi ravnopravnom i dostojanstvenom životu žena i muškaraca. U fokusu analize je mapiranje i analiziranje korištenja rodni stereotipa o kandidatkinjama prije, tokom i nakon Lokalnih izbora 2024. godine u Bosni i Hercegovini te dominantnog načina predstavljanja žena iz političkog života naše zemlje.

Generalni osvrt na prikazivanje političarki u bh. medijima

Kako medijske analize¹ koje su rađene povodom prethodnih Lokalnih i Općih izbora u BiH pokazuju, izvještavanje je uvijek snažno rodno obilježeno i potencijalno može uticati na rezultate koje su kandidatkinje ostvarivale na izborima. Uočeno je da se medijska praksa svodi na to da kandidatkinje i kandidati u predizbornoj kampanji, bez obzira na to iz koje političke partije dolaze i da li predstavljaju aktuelnu poziciju ili opoziciju, nemaju jednak tretman kada su u pitanju njihove zasluga i rezultati. „Ovo nije iznenađujuće kada se zna da se rodni stereotipi temelje na različitim očekivanjima biračkog tijela/društva od žena i muškaraca u politici. Ovakav odnos medija prema kandidatkinjama korespondira i sa tvrdnjom sociološkinje Nire Yuval-Davis da je pripadnost žena nacionalnim i političkim kolektivitetima dvojake prirode, jer su žene, kao i muškarci, članice određenog kolektiviteta, ali da uvijek postoje specifična pravila koja se odnose samo na njih, jer su žene.“²

Izborni kontekst

Od 3,2 miliona registriranih birača i biračica u BiH, žene čine 51% biračkog tijela, ali su i dalje podzastupljene na svim nivoima političkog i javnog života.³ Za učešće na Lokalnim izborima 2024. godine, Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine (CIK BiH) ovjerila je ukupno 296 prijava političkih subjekata. Ovi subjekti uključuju 110 političkih stranaka, 58 koalicija, 76 nezavisnih kandidata, 43 nezavisna kandidata nacionalnih manjina i devet lista nezavisnih kandidata.

Najveći broj kandidatkinja za načelničke/gradonačelničke pozicije na proteklom Lokalnim izborima u Bosni i Hercegovini imala je Hrvatska demokratska zajednica (HDZ) i to u Busovači,

1 Istraživanja na koja se referira u ovom dijelu:

1. Program Ujedinjenih nacija za razvoj Bosne i Hercegovine, Projekt *Žene na izborima*, dostupno na: https://www.ba.undp.org/content/bosnia_and_herzegovina/en/home/sustainable-development/WomenInElections.html
2. Preporuku u vezi rodni stereotipa, mizoginog i seksističkog govora (04.08.2022). Sarajevo: Agencija za ravnopravnost polova BiH, <https://arsbih.gov.ba/preporuka-u-vezi-rodni-stereotipa-mizoginog-i-seksistickog-govora/>
3. Adnan Kadribašić (2020). Strateški pristup uspjehu kandidatkinja u izbornim kampanjama. Sarajevo: UN Women kancelarija u BiH i UNDP
4. Adnan Kadribašić [et al.] (2020). Polazna studija o barijerama političkom učešću žena u Bosni i Hercegovini. Sarajevo: UN Women kancelarija u BiH i UNDP
5. Arijana Aganović et al. (2015). *Žene i politički život u postdejtonskoj Bosni i Hercegovini*. Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar
6. Komitet za uklanjanje svih oblika diskriminacije nad ženama, Zaključna zapažanja o Šestom periodičnom izvještaju Bosne i Hercegovine, Komitet za uklanjanje svih oblika diskriminacije nad ženama, 2019, https://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2019/11/CEaDAW-C-BIH-Concluding-Observations-6_AsAdopted.pdf
7. Od izdajnica do marioneta političkih vođa: Štetni narativi o kandidatkinjama, Jasmina Čaušević, Kristina Ljevak i Selma Zulić Šiljak, u: „Štetni narativi tokom izbora: Kampanje diskreditacije, rodni stereotipi i narativi mržnje“. Sarajevo: Media Centar, 2023. Dostupno na BHS jeziku i na engleskom jeziku: <https://media.ba/bs/publication/stetni-narativi-tokom-izbora-kampanje-diskreditacije-rodni-stereotipi-i-narativi-mrznje>

2 Izvor file:///C:/Users/User/Documents/Documents/MEDIA%20CENTAR/stetni_narativi_-_web_pages.pdf str. 57

3 Izvor: Program Ujedinjenih nacija za razvoj Bosne i Hercegovine, Projekt *Žene na izborima* https://www.ba.undp.org/content/bosnia_and_herzegovina/en/home/sustainable-development/WomenInElections.html

Bugojnu, Čapljini, Fojnici, Jajcu i Usori. Po jednu kandidatkinju manje od HDZ-a imale su Srpska demokratska stranka (SDS) i Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNSD). SDS je imala kandidatkinje u Prijedoru, Rogatici, Milićima, Donjem Žabaru i Novom Goraždu, a SNSD u općinama i opštinama Bosanski Petrovac, Istočni Drvar, Drvar, Jezero i Novo Goražde.

U Opštini Novo Goražde postojeća načelnica bila je ponovno kandidatkinja SNSD-a. SDS je takođe u ovoj opštini kandidirao ženu te je Novo Goražde ujedno bilo i jedina opština u Bosni i Hercegovini koja je imala dvije kandidatkinje za načelničke pozicije.

U Kantonu Sarajevo samo je jedna općina – Novo Sarajevo, imala kandidatkinju ženu koja je bila zajednička kandidatkinja koalicije *Trojke* (NS, NiP i SDP)

SDP je kandidovao žene za načelničke funkcije u općinama Doboj Istok i Doboj Jug, dok je Naša stranka imala kandidatkinju u Kaknju.

Stranka NAPRIJED! BiH kandidovala je žene u Gračanici i u Goraždu.

Narodni front imao je kandidatkinju za gradonačelnicu Banje Luke. Stranka demokratske akcije (SDA) imala je kandidatkinju u Zavidovićima. Demokratska fronta (DF) u Općini Lukavac, a Hrvatska demokratska zajednica 1990 (HDZ 1990) u Čitluku.

U općinama Velika Kladuša, Petrovac i Bosansko Grahovo žene su se kandidovale u svojstvu nezavisnih kandidatkinja.

Prema pisanju Istinomjera⁴ i dalje je neadekvatan obim zastupljenosti žena kao nositeljica lista. Ukupan broj nositeljica lista političkih stranaka je 210, odnosno 13% na svim ovjerenim kandidatskim listama.

Kada je riječ o većim strankama i vlasti i opozicije, ne računajući koalicije, HDZ BiH, SNSD, SDP BiH, NiP, NS, SDA, SDS i PDP imali su 77 žena postavljenih za nositeljice liste.

HDZ BiH je mjesto nositeljice liste povjerio ženama u deset izbornih jedinica. SDA i SNSD to su učinile u 14 izbornih jedinica. SDP je na prvo mjesto stavio 12 žena, NiP je to učinio u četiri izborne jedinice, a Naša stranka u njih devet. SDS u 59 izbornih jedinica imao je osam nositeljica lista, dok je PDP u 44 imao njih šest.

⁴ <https://istinomjer.ba/zastupljenost-zena-na-lokalnim-izborima-2024-godine/>

Naša stranka samostalno je izašla na Lokalne izbore u 27 izbornih jedinica, a u njih devet su na čelu listi bile žene, što ih je procentualno činilo strankom s najvećim udjelom žena, ukupno 33%.

U izbornim jedinicama Gradačac i Pelagićevo, građani/ke su mogli/e birati kandidate/kinje s čak 13 listi, ali nijedna žena nije bila nositeljica liste u ovim općinama. Izborna jedinica Šekovići imala je 14 listi i ona je rekorder u broju listi na kojima nema nijedne žene.

Izuzetak od dominantnih praksi je Općina Pale Federacije Bosne i Hercegovine, koja je bila jedina općina u BiH u kojoj su sve nositeljice liste bile žene.

U konačnici na Lokalnim izborima u Bosni i Hercegovini održanim u oktobru 2024. godine, izabrano je ukupno 142 načelnika i načelnica. Od tog broja, 134 su muškarci, dok su četiri žene, što čini 2,8% od ukupnog broja izabranih načelnika. U skupštine opština i općinska vijeća izabrano je 3.177 kandidata i kandidatkinja, od čega 2.454 muškarca i 723 žene, što predstavlja 22,7% udjela žena u predstavničkim tijelima vlasti na lokalnom nivou.

Na kraju, Benjamina Karić iz SDP-a izabrana je za načelnicu općine Novo Sarajevo. Erna Merdić-Smailhodžić iz SDA za načelnicu Općine Zavidovići. Za gradonačelnicu Čapljine izabrana je Iva Raguž iz HDZ-a. Za načelnicu Opštine Drvar ponovno je izabrana Dušica Runić iz SNSD-a. Kao nezavisna kandidatkinja za načelnicu Bosanskog Grahova izabrana je Smiljka Radlović. Kandidatkinje SNSD-a izabrane su na tri načelničke pozicije. Snežana Ružićić je u drugom mandatu načelnica Opštine Jezero. Milka Ivanković izabrana je za načelnicu Opštine Istočni Drvar, a Mila Petković za načelnicu Opštine Novo Goražde.

Ovi rezultati ukazuju na izrazitu podzastupljenost žena u političkom životu Bosne i Hercegovine, posebno na pozicijama načelnica. Iako je zabilježen blagi porast broja izabranih žena u vijećima i skupštinama u odnosu na prethodne izbore, njihov udio je i dalje daleko ispod zakonski propisane ravnopravne zastupljenosti spolova od 40%. Ova situacija ukazuje na potrebu za dodatnim naporima u jačanju uloge žena u političkim partijama, kao i ulaganjima u ekonomsko osnaživanje žena i unapređenje ravnopravnosti spolova u društvu.

Odavno je jasno da kandidatske liste nisu problem i to pokazuje i podatak sa Lokalnih izbora 2020. gdje je procenat žena na kandidatskim listama bio i nešto viši od zakonskog minimuma – 40%. Ipak, kao i u slučaju sa Općim izborima, uspjeh žena na lokalnim izborima je mnogo niži od njihove zastupljenosti na kandidatskim listama.

U Zaključnim zapažanjima u Šestom periodičnom izvještaju Bosne i Hercegovine, Komitet za uklanjanje svih oblika diskriminacije nad ženama (CEDAW), iz ciklusa u ciklus izražava

zabrinutost zbog podzastupljenosti žena u parlamentima i vladama, nedovoljnom učešću žena iz ugroženih grupa, uključujući Romkinje, nedovoljnog pristupa žena političkom i javnom životu, nedostatka obuke o političkom vodstvu, pregovaračkim i predizbornim vještinama za kandidatkinje.⁵

„Dugo se postavlja pitanje šta dovodi do ovako slabih rezultata žena na izborima, a neki od odgovora leže u rodnim stereotipima, stavovima javnosti, ali i medijskom izvještavanju o kandidatkinjama. Percepcija javnosti u BiH je takva da je skoro trećina (29%) ispitanika/ca u USAID Measure anketi iz 2021. smatrala da su muškarci bolji političari od žena, dok je godinu dana ranije 34% ispitanih osoba reklo da su muškarci bolji političari od žena (American Institutes for Research 2022). Bitno je također naglasiti da su takvi stavovi primjetni i kad su sagovornici muškarci (40%) i kad su sagovornice žene (20%). USAID-ova anketa o rodnim razlikama u razvoju prioriteta u kontekstu Lokalnih izbora 2016. pokazala je da svaki drugi ispitanik i svaka treća ispitanica koja je glasala smatra da ‘su muškarci bolje političke vođe i da ih treba birati prije nego žene’ (Kadribašić i dr. 2020, 49).“⁶

Ovakav rezultat je u direktnoj vezi sa sveprisutnim rodnim stereotipima u našem društvu, odnosno uvjerenjima o psihološkim osobinama, karakteristikama i aktivnostima koje su prilične i prikladne za muškarce ili žene. Ova vrsta stereotipa dovodi do toga da društvo očekuje različite uloge muškaraca i žena u javnoj i privatnoj sferi života. „Vjerovanja, stavovi i rodne norme imaju tradicionalno propisane različite uloge u društvu za ova dva roda: muškarci su preuzeli uloge i odgovornosti u javnoj sferi kao što je politika, ekonomija, finansije i biznis, dok je ženama data centralna uloga u privatnoj sferi: dom i porodica. Društvena konstrukcija rodnih uloga u društvu uveliko određuje sposobnost žena da se kandiduju.“⁷

Rodni stereotipi imaju snažan uticaj i na glasačko tijelo. „USAID BiH je 2017. godine proveo anketu o rodnim razlikama u razvoju prioriteta u kontekstu lokalnih izbora 2016. godine koja je takođe dala empirijske dokaze o rodnim stereotipima u politici i rodnim preferencama za glasanje, što je još jedna odrednica za nedovoljnu zastupljenost žena u BiH. Anketa je otkrila da visok procenat glasača/ica (61,7%) smatra da su prioritetni sektori za platforme muškaraca političara obično ekonomska pitanja, infrastruktura i sigurnost/odbrana, dok su prioriteti za žene socijalna zaštita, obrazovanje i zdravstvo. Nalazi su pokazali da nema značajne razlike između muškaraca i žena kada određuju glavne razvojne prioritete. Ovi stereotipi postoje kod ispitanika i ispitanica i procenti kod ispitanika su veći (oko 50%) nego kod ispitanica (malo iznad 30%). Ipak, gotovo svaki drugi ispitanik i svaka treća ispitanica koja je glasala smatra da ‘su muškarci bolje političke vođe i da ih treba birati prije nego žene’, što se može posmatrati kao jedan od

5 Komitet za uklanjanje svih oblika diskriminacije nad ženama, Zaključna zapažanja o Šestom periodičnom izvještaju Bosne i Hercegovine, Komitet za uklanjanje svih oblika diskriminacije nad ženama, 2019, https://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2019/11/CEDAW-C-BiH-Concluding-Observations-6_Accepted.pdf

6 Izvor: „Štetni narativi tokom izbora: Kampanje diskreditacije, rodni stereotipi i narativi mržnje“. Sarajevo: Media Centar, 2023 file:///C:/Users/User/Documents/Documents/MEDIA%20CENTAR/stetni_narativi_-_web_pages.pdf str. 59

7 Adnan Kadribašić [et al.] (2020). Polazna studija o barijerama političkom učešću žena u Bosni i Hercegovini. Sarajevo: UN Women kancelarija u BiH i UNDP, str. 48

najčešćih razloga za fenomen ‘žene-ne-glasaju-za-žene’ i ‘muškarci-ne-glasaju-za-žene’. Slični nalazi o rodnim stereotipima i patrijarhalnim vrijednostima za žene i muškarce u BiH potvrđeni su u drugim studijama (...).⁸

Na osnovu direktne komunikacije sa kandidatkinjama nerijetko se može čuti da sredine u kojima su se kandidovale na načelničku poziciju „nisu još uvijek spremne“ za ženu. Takva iskustva su imale i kandidatkinje koje su ranije, obnašajući neke druge funkcije, uživale veliko povjerenje javnosti. Kod zacementiranih patrijarhalnih perspektiva rezultati nisu argument, a takva uvjerenja dodatno podupiru medijski sadržaji i komunikacija na društvenim mrežama orijentirana prema različitim oblicima diskreditacije žena.

„Umanjivanjem vrijednosti žena, svodeći njihovo djelovanje na njihovu fizičku pojavnost, dužinu suknje ili broj bikinija, umanjuju se ukupne ženske zasluge i daje legitimitet onima koji/e ne misle da žene zaslužuju jednak tretman i jednaka prava kao muškarci. I to nije ‘samo’ problem na nivou neukusa ili neetičnosti, nego je put ka rodno uslovljenom nasilju. Kontinuirano obezvređivanje ženskih rezultata žene stavljaju u poziciju podčinjenosti zahvaljujući kojoj muž, partner, šef ili neki četvrti muškarac ima pravo donositi odluke o njihovom životu na osnovu ličnih procjena šta je ispravno ili ne. Epilog takvog pristupa najčešće je vidljiv u medijskim rubrikama i sudskim izvještajima posvećenim femicidu koji se još uvijek tako i ne klasifikuje nego čitamo o porodičnim tragedijama, zločinima iz strasti, romantizirajući odluku muškarca da oduzme ženi život samo zbog toga što je žena i što mu se kontinuirano, u svim sferama, daje moć nad njenim životom. (Arnautović 2022; Ljevak 2022).“⁹

8 Adnan Kadribašić [et al.] (2020). Polazna studija o barijerama političkom učešću žena u Bosni i Hercegovini. Sarajevo: UN Women kancelarija u BiH i UNDP, str. 49

9 Izvor: „Štetni narativi tokom izbora: Kampanje diskreditacije, rodni stereotipi i narativi mržnje“, str. 60

Metodologija rada

Uz upotrebu alata za monitoring online medija i društvenih mreža i uz odabrane ključne riječi, tokom tri mjeseca, od početka septembra do kraja decembra 2024., pronađeni su i analizirani tekstovi sa različitih online izvora, na osnovu kojih su identifikovane različite vrste sadržaja, a zatim je urađena dekonstrukcija glavnih štetnih narativa kojima su se kandidatkinje medijski predstavljale.

Na temelju dobijenih rezultata na osnovu desk istraživanja urađena je analiza, čiji je cilj, zapravo, bio da kroz dekonstrukciju pokaže kako se manipuliše glasačima/cama, kroz banalizovano svođenje kandidatkinja na rodna očekivanja. Važno je i pokazati na koji se način sredstva za informisanje, mainstream mediji i online portali koriste za širenje ovih stereotipa i kakav i koliki je uticaj politike na medije.

Bosanskohercegovački medijski kontekst

Visoki predstavnik u Bosni i Hercegovini Christian Schmidt nametnuo je izmjene Izbornog zakona u BiH u martu 2024. godine, a promjene koje je uveo odnose se i na medije, tačnije na Poglavlje 16 Izbornog zakona koji određuje obaveze medija, prvenstveno elektronskih, tokom praćenja izborne kampanje.

Najznačajnija izmjena tiče se obaveze online medija koji namjeravaju da izvještavaju o izbornoj kampanji da osiguraju javne i transparentne informacije o svom vlasništvu i pridržavaju se principa uravnoteženosti, jednakog pristupa, pravičnosti i nepristranosti.

U izmjenama se takođe zabranjuje političkim subjektima da putem medija iznose lažne informacije koje bi mogle ugroziti integritet izbornog procesa i dezinformirati birače, a u slučaju povrede ove odredbe ovlaštena je Centralna izborna komisija BiH (CIK) da provede postupak.

Dosadašnja medijska praksa u Bosni i Hercegovini podrazumijevala je brojne internet portale bez impressuma, odnosno jasno navedene vlasničke strukture i autorskog tima. Takvi portali nerijetko bi počeli s radom upravo zbog predizbornih kampanja, kako bi se diskreditirali politički protivnici/e, uz izostanak elementarne profesionalne etike i uz manjak ikakve odgovornosti, jer je nemoguće sankcionisati one koji/e su nevidljivi.

Uprkos izmjenama Izbornog zakona koje je uveo visoki predstavnik, o predizornoj kampanji tokom lokalnih izbora 2024. godine i dalje su izvještavali portali bez impressuma.

Prema istraživanju iz 2021. godine, u Bosni i Hercegovini postoji 615 informativnih portala¹⁰ uz pretpostavku da se u posljednje tri godine taj broj povećao. Registracija domene ba. prilično je jednostavna i ne iziskuje velike troškove. U najkraćem, kreiranje platforme koja će biti u službi neke političke opcije i plasirati štetne sadržaje o njihovim političkim protivnicima/ama ne iziskuje nikakve posebne napore. Istraživanje je pokazalo da najveći broj portala u BiH nema impressum, odnosno 270 portala ili 44 posto. Djelimični impressum ima 178 portala ili 29 posto, a potpuni impressum je registrovan samo kod 167 portala (27 posto).

„Iako anonimni portali ozbiljno ugrožavaju medijsku scenu u BiH i štetno utiču i na javnost i na javno mnijenje, oni nažalost nisu jedini problem. Postoje brojni nalozi na društvenim mrežama, naročito na X-u preko kojih se tokom izbora otvoreno agituje za određene stranke ili kandidate, a većina sadržaja je usmjerena na difamaciju kandidata koji se smatraju vodećim protukandidatima onih koje na ovim nalogima podržavaju. Također, dio medija kod kojih je impressum potpun itekako zagovaraju pojedine političke opcije ili preferiraju određene kandidate, što je vrlo jednostavno utvrditi pregledom sadržaja, stilom pisanja, selektivnim predstavljanjem događaja“, objašnjava Belma Buljubašić¹¹, dodajući kako u Bosni i Hercegovini još uvijek ne postoji Zakon o transparentnosti medijskog vlasništva, kao ni Zakon o finansiranju medija. Ovakve okolnosti olakšavaju spregu između političara, vlasnika medija kao i njihovih finansijera.

Anonimni portali veliki broj svoje publike pridobija putem vlastitih naloga na društvenim mrežama. Tokom godine, mimo zvanične predizborne kampanje, bave se plasiranjem neprovjerenih informacija i poluistina, nerijetko na nivou teorija zavjere. Tim sadržajima tokom kampanje, uz intenzivnu dinamiku, pridobijaju one posvećene političkim partijama i njihovim kandidatima i kandidatkinjama.

¹⁰ <https://vzs.ba/istrazivanje/>

¹¹ https://media.ba/bs/magazin-novinarstvo/anonimni-portali-su-i-tokom-ovih-izbora-bili-aktivni?fbclid=IwY2xjawGp0pJleHRuA2FlbQIX-MAABHRJxML7-bTROGskaw9SXjLHx-Zteej_Wieept0PbQj7EEKa7mqSexyOiA_aem_DT6i-AjHwHFSumOb1seUEQ

Izveštavanje o kandidatkinjama tokom lokalnih i općih izbora: sličnosti i razlike

S obzirom na to da bi mediji, uz akademsku zajednicu i organizacije civilnog društva trebali biti najveći društveni korektiv, nijedan argument ne smije biti u službi njihovog aboliranja od odgovornosti prilikom kreiranja štetnih narativa, posebno onih koji se odnose na žene u politici, ali je činjenica da oni nerijetko „samo“ perpetuiraju obrasce koje su i same političke partije, odnosno njihovi lideri, kreirali prema svojim članicama. Na osnovu površnog posmatranja, bez poznavanja konteksta, mogla bi se stvoriti potpuno kriva slika, jer u trenutku nastajanja ove analize Bosna i Hercegovina ima žene na ključnim državnim pozicijama. Željku Cvijanović, predsjedavajuću Predsjedništva BiH, Lidiju Bradaru, predsjednicu Federacije Bosne i Hercegovine i Borjanu Krišto, predsjedavajuću Vijeća Ministara. Kada bismo kroz ovaj primjer posmatrali rodnu poziciju u bh. politici, mogle bismo našu zemlju svrstati među najnaprednije. Ali stvarni tretman žena u politici ne odgovara ovoj idiličnoj slici, uprkos nekim od nominalno najvažnijih pozicija u državi.

Helsinški parlament građana Banja Luka već četiri godine koristi Rodni barometar¹², kao poseban metodološki alat za praćenje i procjenjivanje rodne osjetljivosti političkih partija u Bosni i Hercegovini. Cilj im je utvrditi i argumentima potkrijepiti koliko su ključne političke partije u BiH istinski posvećene radu na unapređenju rodne ravnopravnosti.

Princip rada zasnovan je na slanju upitnika najznačajnijim političkim partijama u Bosni i Hercegovini. Na osnovu upitnika došli su do odgovora koji ukazuju da je Socijaldemokratska partija BiH (SDP) po poštovanju rodne ravnopravnosti prestigla Našu stranku (NS) koja je do sada prednjačila.

„Odgovore na upitnik ni ove godine nisu dostavile najveće partije koje godinama učestvuju u vlasti: Stranka demokratske akcije (SDA), Hrvatska demokratska zajednica BiH (HDZ BiH) i Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNSD), kao ni Savez za bolju budućnost i Demokratski narodni savez (DNS). Nedostavljanje odgovora implicira da su pitanja rodne ravnopravnosti ovim partijama nebitna i da ih ne shvataju ozbiljno“, navode iz Helsinškog parlamenta građana Banja Luka primjećujući i jako važne segmente koji se tiču odnosa prema ženama u samim strankama.

„Sve partije su pitanja Barometra odmah prosljeđivala klubovima ili aktivu žena u svojoj stranci, potvrđujući tako patrijarhalne obrasce prema kojima su pitanja koja se tiču žena samo <ženska stvar>, a ne i njihovih muških kolega. Neki odgovori koje smo usmeno dobijali upućuju na to da se ‘mnoge od žena u partijama uglavnom i dalje oslanjaju na muške kolege u politici i radije

12 https://hcabl.org/rezultati-istrazivanja-o-ucescu-zena-u-politickim-procesima-rodni-barometar-2024/?fbclid=IwY2xjawGp27lleHRuA2Fl-bQlXMAABHYBg6OH2HIpy63413F1wgEIXjr7JECPlyarduk7xJw8WE5eQkhfxeypNzg_aem_-Pf7tmX-vglN0kgNvIVYmA

prihvataju obaveze sporednih poslova ili humanitarnog rada, umjesto aktivnijeg učešća u politici i iniciranju političkih promjena”, objašnjavaju iz Helsinškog parlamenta građana Banja Luka.

„U medijima kandidatkinja gotovo da nije bilo, čak ni u plaćenim terminima. Tamo gdje ih je bilo, niko nije ni pomenuo femicid, malo se govorilo o zapošljavanju žena, tu i tamo se pomenuo neki vrtić, ali uloga žena nije bila tema“, piše Rubina Čengić.¹³

Žene su obično vodile vlastite kampanje na profilima društvenih mreža, ili organizujući različite doslovno gerilske akcije, kako saznajemo nakon izbora, na različitim okupljanjima sa feminističkim predznakom. Od kreiranja viber grupa, do zajednički odlazaka od vrata do vrata birača/ica.

Izmjene Izbornog zakona BiH koje je nametnuo visoki predstavnik i koje omogućavaju samo tri preferencije unutar liste umanjile su mogućnost da žene dobiju glasove. U slučajevima kada se glasalo za više kandidata/kinja na listi, a što je bez sumnje bio slučaj zbog nedovoljne upoznatosti sa izmjenama u izbornom procesu, glas bi odlazio samo stranci.

Istraživački tim Mediacentra Sarajevo¹⁴ je pratio izvještavanje lokalnih medija i naloge društvenih mreža političkih subjekata u osam opština i gradova tokom Lokalnih izbora 2024. Istraživanjem su došli/e do rezultata koji pokazuju da su žene kao glavne akterke u analiziranim sadržajima gotovo zanemarene i spol glavnog aktera je dominantno muški. U čak 90 posto analiziranih online članaka i televizijskih priloga spol glavnog aktera je muški. Muškarci su glavni akteri u 79 posto analiziranih radijskih priloga.

¹³ https://media.ba/bs/magazin-novinarstvo/zene-su-tokom-izborne-kampanje-bile-gotovo-nevidljive?fbclid=IwY2xjawGp4cNleHRuA2FlbQIx-MAABHRAwTlzacurxCwqmjMCTdc15_ZA2zaAUht35_TGRwXa16l-fpjkUyHNZQw_aem_K1clh_AXueodeEmfWIYNA

¹⁴ <https://media.ba/bs/magazin-novinarstvo/rezultati-monitoringa-lokalnih-medija-i-drustvenih-mreza-tokom-izbora-2024>

Analiza medijskih sadržaja o kandidatkinjama na Lokalnim izborima 2024.

Imajući u vidu fokus analize koji se odnosi na kandidatkinje na lokalnim izborima u Modriči, Tuzli, Vukosavlju, Šamcu, Doboju, Gračanici i Lukavcu, najprije ćemo navesti ko su bile kandidatkinje, ispred kojih političkih stranaka i za koje pozicije u ovim opštinama, općinama i gradovima, te kako su prikazane u medijima, odnosno da li su neke od njih uopšte bile vidljive u medijskom prostoru tokom predizborne kampanje za Lokalne izbore u Bosni i Hercegovini 2024. godine.

Vukosavlje

Kandidatkinje za Opštinsko vijeće i Skupštinu opštine Vukosavlje ispred SDA bile su Amila Hasanić, Emina Alić, Kanita Karić, Hamida Kumbarić i Emina Terzić.

SDP je kandidirao Ednu Bjelošević, Ajlu Zulfić, Meldinu Bahić, Erdinu Bahić. Narodna partija Srpske na kandidatskoj listi imala je Vesnu Pašalić, Tanju Prnjić i Kristinu Savić. Kandidatkinje ispred SDS-a bile su Nevena Veselinović, Nataša Rakić, Nikolina Ristić, Bogdana Danilović, Dijana Lešić, Snježana Krstić, Slobodanka Veselinović i Tanja Smiljanić. BH Zeleni kandidirali su Amelu Omerović, Melisu Lješnjanić, Azru Muminović, Ezheru Bajrić i Lejlu Bajrić. **Kandidatkinje ispred Socijalističke partije bile su Sandra Simić, Zorka Stanković, Stana Rakić i Dušanka Dragojlović.**

Socijalistička partija kandidirala je Sandru Simić, Zorku Stanković, Stanu Rakić i Dušanku Dragojlović.

SNSD je na kandidatskim listama imao Snježanu Katanić, Tijanu Trifković, Vedranu Lukić, Jasminu Mlinarević, Kosu Pavlović, Nadu Stanojević, Daliborku Novaković i Jagodu Todorović. Kata Jurendić i Ana Agatić bile su kandidatkinje ispred HDZ-a. Nezavisna kandidatkinja bila je Snježana Vujinović.

Ni jedna od kandidatkinja za pozicije u Vukosavlju nije dobila ni slovo u online medijskom prostoru u BiH.

Na kandidatskim listama za Opštinsko vijeće i Skupštinu opštine našle su se ispred Hrvatske seljačke stranke Kristina Petrović, Jelena Ernest-Vučković, Manda Mikić, Jela Tufeković i Branislava Popić. Narodna partija Srpske kandidirala je Teodoru Nikolić i Veru Gavrić. Lepa Trivić bila je kandidatkinja SDS-a, kao i Vedrana Mihaljčić, Nataša Marinković, Dajana Milaković, Anđelka Kojić, Miladinka Marković, Cvijeta Pupčević, Dragana Simendić, Radmila Mitrović, Bojana Milošević, Joka Vuksanović i Tatjana Marković.

Ispred BH Zelenih kandidatkinje su bile Rialda Topčagić, Anita Biočić i Gordana Biočić. Delfa Biberović-Schurr, Slađana Mišić, Kata Mikić, Ana Vučković, Ruža Markotić, Mara Petrić, Mara Antunović i Ružica Nikolić-Agatić bile su kandidatkinje stranke HDZ 1990.

Jadranka Đukić, Milana Gazetić, Slađana Ilišković-Tešić, Dijana Stjepanović, Dijana Božanović, Branka Gajanović i Stanislava Korać bile su na kandidatskim listama Socijalističke partije. Kandidatkinje DEMOS-a bile su Ruža Stanišić, Dragica Borojević, Slađana Gojković, Nikolina Vučičević, Maja Bendarević, Zorica Božanović, Andrea Petrović, Mara Petković, Gordana Sailović i Saja Gavrić.

Kandidatkinje SNSD-a bile su Radenka Mirosavljević, Katarina Lukić, Vedrana Rakić, Ružica Simić, Rada Nešić, Smilja Nišić, Tanja Cvijanović, Tanja Tripunović, Radojka Ignjatović, Neda Jelisić, Ružica Novaković, Tjaša Pejanović i Jovana Živanović. Goja Kostić i Ljubica Ilišković našle su se na listi Narodnog demokratskog pokreta.

Mitra Mikić, **Žarka Stanojević** i Ružica Josić bile su kandidatkinje Socijalističke partije Srpske. Nikolina Blagojević, Marina Jurošević, Radojka Kovačević, Ivana Bošić i Dajana Simić bile su na kandidatskim listama ispred DNS-a.

Ni o jednoj kandidatkinji, povodom kandidature i njenog predizbornog programa, nije objavljen ni jedan sadržaj u online medijima.

Modriča

Na kandidatskim listama za Opštinsko vijeće i Skupštinu opštine Modriča ispred liste Nebojše Vukanovića *Za pravdu i red* nalazile su se Slavica Cvjetić, Jela Blagojević i Soka Mihailović. Na zajedničkoj listi SDA i SDP-a bile su Sandra Čamdžić, Adela Mulić, Semra Gušić, Amela Mulić, Nusreta Mešić, Emina Dugić i Nadina Ganibegović.

Zorica Vasiljević, Olgica Josipović, Sandra Kojić, Biljana Todorović, Vesna Subotić, Dragana Mičić, Silvija Tatić, Sanja Panić, Bojana Milošević, Joka Šarčević, Sanela Simić, Vanja Lazić, Danijela Gajić i Nataša Kurešević bile su kandidatkinje Narodne partije Srpske.

Na SDS-ovoj listi bile su kandidatkinje Tamara Evdžić, Mirjana Cvijanović, Jovanka Lukić, Bojana Kurešević, Aleksandra Božić, Tatjana Pisarević, Marina Jovićević, Rada Drobnjak, Valentina Radić, Nataša Đokić i Ivana Šarkanović.

Adela Bešić, Aida Bećirbašić, Maida Hadžiahmetović, Amina Huseljić, Edina Žilić, Alisa Djedović, Lejla Porobić, Elvisa Mehmedović, Melisa Efendić i Ena Pelesić bile su kandidatkinje ispred stranke BH Zeleni.

Nataša Tomić, Snežana Vujić, Nadežda Milošević, Bosa Novaković, Jelena Mičić, Anđelka Đurić-Stojić, Danijela Vasiljević, Miroslavka Okolić, Milenka Kostadinović, Biljana Starčević, Slađana Okolić, Jana Drpa i Biljana Bradašević bile su kandidatkinje PDP-a.

Danijela Šarkanović, Jelena Stojić, Irena Komlenović, Anđelina Peranović, Violeta Tasić Stefanović, Ljiljana Bradašević, Danijela Simić, Ružica Galešić, Joka Ristić, Nikolina Planinac, Petra Filipović, Tanja Savić, Svjetlana Marić, Dijana Petrović, Tatjana Savić i Dragana Vukašinović kandidirane su ispred Socijalističke partije.

Na listi Demokratskog saveza bile su Tijana Pavlović-Nikić, Ljubica Petrović, Branka Babić, Marina Kuzmanović, Marica Cvjetković, Jovana Gligorević, Ružica Kuzmanović, Zorica Živanović, Marina Živanović, Jelena Živanović i Vesna Blagojević.

Mara Granula, Tamara Stevanović-Bojković, Mihaela Ilinčić, Tatjana Vidaković, Natalija Malić, Tatjana Tešić, Željka Elek, Bojana Drobnjak, Snežana Cvijanović, Jovana Bozoljac, Stanislava Nikolić, Suzana Gegić i Bosiljka Teofilović bile su kandidatkinje SNSD-a.

Kandidatkinje Socijalističke partije Srpske bile su Bojana Mojsić, Radojka Prodanović, Mirjana

Vidović, Nada Soldat, Kristina Vidović, Danijela Marković-Đureinović, Maja Blagojević i Aleksandra Mihajlović.

Od ukupno pet kandidata na listi HDZ-a, žene su bile Nada Bajić i Mirela Bičević.

I na primjeru Modriče, potvrđuje se prethodna praksa, nijedna politička kandidatkinja nije bila predstavljena u bh. online medijima.

Doboj

U Doboju, kandidatkinja ispred HDZ-a bila je Daliborka Bjelošević.

Aladina Čostović, Vesna Seljubac, Zada Mejrušić, Čerima Hasić, Nermina Hrnjadović, Amra Kavazović Bahić, Amela Mehinović, Ferida Omerašević i Sabrina Ibrahimović bile su zajedničke kandidatkinje SDP-a i Naprijed BiH. Mirjana Šarčević nalazila se na listi ispred Prve srpske demokratske stranke.

Na listi PDP-a bile su Dragomirka Blagojević, Aleksandra Blagojević, Dajana Glišić, Andrijana Jović, Slavojka Marijanović, Nastasija Blagojević i Zora Gligorić.

Amina Ahmić, Anis Husaković, Senida Aldobašić, Sanela Osmić, Enida Makarević, Dženaida Musaefendić, Fatima Bečić, Ema Hasić, Dženana Ibrahimović, Uzemira Mešić, Marija Hadžić, Jasminka Peliš, Mirsada Hadžimujić i Daliborka Hadžišehić bile su zajedničke kandidatkinje BH Zelenih i SDA.

Na kandidatskim listama Narodnog fronta Jelena Trivić nalazile su se Kristina Jović, Dijana Mitrović i Slavojka Petrović.

Na listi SDS-a našle su se Slavica Marković, Mirjana Đokić, Nikolina Lazić, Viktorija Samardžić, Nikolina Ristić, Slavojka Božanović, Jelena Božić, Bosiljka Đuričić i Ljiljana Mišurić.

Olivera Nedić nalazila se na listi PDP-a, kao i Stoja Dabić, Zvezdana Manojlović, Radojka Vukeljić, Svjetlana Beljić i Vesna Božičković.

Socijalistička partija kandidirala je Snježanu Petrić, Sanju Ilić, Sanju Stojanović, Anitu Radonjić, Tatjanu Narić, Jadranku Mikerević, Dragicu Dušanić i Irenu Ignjatović, Slađanu Mikerević,

Natašu Mitrović, Staku Cvijanović, Irinu Đuranović, Natašu Radojičić, Biljanu Mičić, Ivanu Čakarević, Natašu Ilić, Bojanu Kovačević i Dajanu Marić.

Kandidatkinje DEMOS-a bile su Vanja Vidojević, Danijela Đuričić, Vanja Lukić, Simona Kaurinović, Biljana Urumović, Jelena Petrović, Anita Kršić, Bojana Lukić, Dragica Blagojević, Darija Cvijančević, Dragana Draganović, Mirela Dolić-Simić, Mirjana Trifunović i Brigita Tomić.

Kandidatkinje SNSD-a bile su Gordana Sredanović, Vanja Tanasić, Elena Spasojević, Dijana Gojković, Daliborka Lukić, Vedrana Aladžić, Snježana Katanić, Milena Damjanović, Tijana Vasiljević Stokić, Lidija Žarić, Marina Jotić Ivanović, Kristina Malčić Blagojević, Aleksandra Tripić, Denisa Talić i Mirjana Jovanović.

Na listi Ujedinjene Srpske bile su Vukosava Sofrenić, Danijela Milivojević, Svjetlana Narić, Dobrila Simić, Jelena Jović-Nešković, Mirjana Blagojević, Branka Močić, Bojana Đuranović, Zorica Lazić, Dijana Panić Arsenović, Tatjana Stojanac Garić, Dejana Ilić, Milena Božić, Dijana Demonjić i Jovana Đukić.

Kristina Helja bila je kandidatkinja Narodnog demokratskog pokreta.

Ispred HDZ-a su kandidirane Tanja Zovko i Ljubica Berlanda.

Na kandidatskoj listi DNS-a nalazile su se Biljana Blagojević Cvijanović, Sandra Dejanović, Milena Jović, Mario Paravac, Helena Stanojević, Nikolina Panić, Dubravka Čančar, Anita Pejić, Darija Savić, Ljubica Erceg, Daliborka Jugović, Slađana Nakić, Nada Mišić, Srebrenka Radulović i Dragana Vasić.

Za razliku od prethodnih općina i gradova gdje nemamo ni jedan primjer objavljenih medijskih sadržaja o kandidatkinjama na Lokalnim izborima 2024. godine u Bosni i Hercegovini, ni na primjeru Doboja situacija nije puno drugačija, osim što imamo dva teksta posvećena pretpostavkama o izbornim zloupotrebama u Doboju, a koje je iznijela kandidatkinja PDP-a Olivera Nedić, kao i o pretpostavkama da se sam vrh stranke nije dovoljno posvetio izbornim procesima u Doboju kao ni svojim kandidatima/kinjama.

Kada postoje problemi onda će ih najčešće pratiti i objave u medijima. U svim drugim situacijama, najčešće će izostati. Ni vidljivost Olivera **Deordiće Nedić** koja se dogodila zbog izlaska u javnost povodom pretpostavki o izbornim zloupotrebama, nije doprinijela njenoj kandidatskoj vidljivosti i predizbornom programu.

Portal Gerila info objavio je tekst¹⁵ o pretpostavkama Olivera **Deorđić Nedić** vezanim za izborne krađe u Doboju.

U tekstu se navodi kako je „na Opštim izborima, Olivera Deorđić Nedić, osvojila 1.255 glasova kao kandidat PDP-a za Narodnu Skupštinu Republike Srpske. Na lokalnim izborima koji su održani prije četiri godine, osvojila je 608 glasova. Na ovim izborima Olivera Nedić osvojila je svega 188 glasova, a za to krivi, između ostalih, i svoju stranku“.

„Vrh stranke se skoncentrisao i fokusirao samo i isključivo na Banju Luku. Kada smo vidjeli šta se u Doboju događa u izbornoj noći, a dešavala se velika krađa, pokušavali smo dobiti ljude iz vrha stranke, ali nismo uspjeli” rekla je Olivera **Deorđić Nedić** napominjući kako ne voli pričati bez dokaza ali „neki simptomi definitivno nisu dobri“.

I portal Srpska info¹⁶ bavio se istom temom, i prije izbornih rezultata, takođe na osnovu pretpostavki iste kandidatkinje. Povod je bilo odbijanje 14 članova iz biračkog odbora PDP-a

„Naši članovi biračkih odbora su odbijeni, jer navodno nisu položili testove, iako se radi o ljudima sa ogromnim iskustvom rada u biračkim odborima. Obrazloženja su bila opšta, bez jasnih navođenja razloga. Tražili smo testove na uvid i ispostavilo se da su na prvoj stranici testa, gdje stoji ime, prezime i potpis predloženog člana biračkog odbora svi odgovori tačni, dok su na drugoj, gdje nema dokaza ko je radio test, svi odgovori navodno netačni. Ovi ljudi znaju kako su odgovorili na pitanja i tvrdimo da su umjesto njihovih testova podmetnuti drugi papiri sa netačnim odgovorima – kaže Nedićeva, ističući da je posebno simptomatično to što su svi odreda navodno pogriješili svih pet pitanja na drugoj strani, dok su na prvoj, gdje stoji njihov potpis, odgovorili tačno na sva pitanja“, stoji između ostalog u tekstu.

I to bi bilo sve što smo mogle pronaći povodom kandidatkinja iz Doboja i njihove medijske vidljivosti u kontekstu Lokalnih izbora 2024. godine u Bosni i Hercegovini.

Gračanica

Nihada Okanović bila je kandidatkinja Naprijed BiH za načelnicu Gračanice.

Kandidatkinje za ostala tijela u ovoj općini bile su Sabiha Mujkić, Meliha Kurtović, Selma Begović, Samra Delić, Jasmina Džananović, Almasa Ibrahimović, Semra Alić, Elma Bajrić, Nerina Sejdinović, Belma Dobrnjić, Edina Kamarić, Edina Mujčić, Sara Kuprešak i Jasminka Džananović ispred SDA.

¹⁵ <https://www.gerila.info/olivera-djeordjic-nedic-postoje-indicije-da-me-pdp-rusio/>

¹⁶ <https://srpskainfo.com/odbijeno-14-clanova-birackih-odbora-iz-pdp-nediceva-tvrdi-da-snsd-sprema-izborne-kradje-u-doboju/>

Dženita Dugić, Nadija Korić Bećirović, Tijana Lukić, Jasna Hadžić, Elvira Memić, Aida Terzić, Selmira Đulić, Sedifa Keskinović, Amra Ahmetbašić, Edina Suljić, Elma Kapetančić, Šejla Mulahusejnović, Šejla Omerašević, Enida Husarkić i Adna Krajnović bile su kandidatkinje SDP-a

Na izbornim listama Stranke za BiH našle su se Fatima Jukan, Nasmira Kulić, Jasna Baraković, Ajla Kahvić, Nermina Smajlović, Ajla Salkanović, Ena Sarajlić, Maida Hadžić, Ajla Bećarević, Nermina Selimović, Nadira Brkić, Asmira Smajić, Dženita Omerović, Hatidža Hodžić i Nejira Arapović.

Berina Čehajić, Hamida Huskić, Ajla Škrebić, Zumreta Subašić, Safija Omerović, Hanka Ćurić, Ramiza Marmarac, Admir Bešić, Nerminka Okić, Lejla Korić, i Elma Marmarac bile su kandidatkinje BH Zelenih.

Kandidatkinje NiP-a bile su Ezaneta Hadžić, Farzijala Šišić, Đula Ibrahimović, Adnana Kahvedžić, Belma Suljić, Vahida Ahmić, Dunja Đurić Mehanović, Amira Okić, Lejla Hasić, Damira Beganović, Adisa Jahić, Hanifa Ibršević i Ševala Hodžić.

Fatima Topčagić, Elma Fatmić, Jasminka Mešić, Belma Šerbečić, Mumina Softić, Sabira Omić, Jasmina Đulić, Meliha Spahić, Harisa Džafić, Munira Hasančević, Hava Dugić, Hajrija Mujkić, Naza Mešić i Sabaheta Kalesić bile su kandidatkinje BOSS-a

Mersija Jogunčić, Anela Hamidović, Azemina Brajić, Subhija Mujić, Jasminka Čelić, Biha Mehanović, Hatidža Salkić, Lamija Hamidović, Sara Izeroski, Senada Ćoso, Alma Beganović, Emina Džaferović, Žana Junuzović, Šejla Vretenarević, Jasima Bećirović, Hanumica Osmanhodžić i Sedžida Okić bile su kandidatkinje Naše stranke.

Branislava Popić, Alma Tukić, Nirmela Džananović, Rasema Subašić, Elma Sulejmanović, Munevera Hrvić, Edina Girotić, Emina Sušić, Amela Dobrnjić, Ferida Bajrami i Ilma Kovačević bile su kandidatkinje Naprijed BiH!

Lejla Mahmutović, Mirsada Beganović Bajrić, Amela Kalesić, Edisa Aljić, Emina Ibrić, Samira Mehić, Armina Kakeš, Kemija Vehabović, Ajla Brguljak, Selma Selimović, Enisa Aljić, Amela Isić, Zikreta Avdić, Enisa Aljić i Lamija Šestan nalazile su se na listi Demokratske fronte. Povodom kandidature Nihade Okanović za gradonačelnicu grada Gračanica, na portalu Gradačački.ba¹⁷ objavljena je informacija kako je Nihada Okanović prva žena u povijesti

¹⁷ <https://gracanicki.ba/nihada-okanovic-kandidat-za-gradonacelnicu-grada-gracanica/>

grada Gračanice „koja je kandidat za gradonačelnicu na lokalnim izborima u oktobru 2024.“ Uz informaciju da je imenovana ispred stranke Naprijed stoji i fragment o njenom ličnom angažmanu kao i bračnom kontekstu. „Nihadu mnogi znaju po humanitarnom radu, supruga je našeg dobrog rahmetli doktora pedijatra Šemse Okanovića“. Zahvaljujući tome što je po procjenama portala rahmetli suprug bio dobar, kandidatkinji Okanović nisu pripisivane negativne osobine koje se „prenose“ po bračnoj liniji, a praksu da poistovjećujemo kandidatkinje sa njihovim porodičnim i intimnim kontekstom, vidjećemo i na drugim primjerima, kao potvrde neprofesionalnog načina izvještavanja o kandidatkinjama na izborima. To kakav je nečiji muž, bio ili još uvijek jeste, potpuno je irelevantno za procjenu ženinih referenci za bilo koju poziciju. Osim što kad je „dobar“, žena neće biti žrtva dodatnog medijskog pritiska.

Povodom iste kandidatkinje, takođe portal Gradačacki.ba objavio je demanti¹⁸ Nihade Okanović, zbog plasiranja navoda protukandidata o njenom odustajanju od kandidature.

„Već nekoliko dana određeni protukandidati plasiraju priču o mom odustajanju od kandidature. Plasiraju priču da se kao žena ne mogu nositi sa ovim pritiskom. Ko god me malo bolje poznaje, zna da to ne liči na mene, ne odustajem tako lako, ni sada, niti ću ikada. Nihada je nažalost prošla i veća životna iskušenja, nakon koji je opet nastavila. Veoma mi je bitno da smo uspjeli dokazati, da se kampanja može voditi pošteno, dostojanstveno, bez plasiranja laži, bez lažnih profila, bez nasilnih debata, te da mi žene kada nešto započnemo, to i završimo“, saopštila je Okanović.

Ovaj demanti važan nam je i kao ukupna društvena ilustracija, jer nije riječ o medijskom navodu nego iskustvu političkog neistomišljeništva koje se temelji na stereotipu kako žena nije dovoljno dorasla visokim pozicijama na lokalnom nivou, te se insinuira njeno odustajanje.

Zahvaljujući Nihadi Okanović iz Gračanice imamo „cijela“ dva teksta povodom kandidatkinje na Lokalnim izborima u Bosni i Hercegovini 2024. Prvi se zasniva na nekoliko rečenica u kojima je ključni segment ugled preminulog supruga, dok je drugi posljedica neugodnosti koje su pratile njenu kandidaturu i sumnju na istrajnost u političkoj odluci, zbog toga što je žena. Pored ovoga, imamo zabilježeno gostovanje na Radiju Gračanica¹⁹ kada su predstavljene kandidatkinje Nirmela Džanović i Alma Tukić.

Lukavac

Za načelničku poziciju u Općini Lukavac Demokratska fronta kandidirala je Dajanu Čolić. Na kandidatskim listama za vijećničke pozicije našle su se Samira Begić, Aldijana Bačić, Azra Jusufović, Lamija Aganović, Azra Omerdić, Elmedina Hodžić, Adelisa Alibašić, Amela Bektić,

¹⁸ https://gracanicki.ba/demant-nihade-okanovic-kandidatkinje-za-gradonacelnicu-grada-gracanica/#google_vignette

¹⁹ <https://www.facebook.com/watch/?v=1057534532702766>

Erna Gazetić Mehinović, Anela Osmić, Samra Murselović, Ninela Kurtić, Fatima Osmić i Anela Abdurahmanović ispred SDA.

Merima Bajrić, Ameldina Suljkić i Merima Garagić bile su kandidatkinje Narodnog evropskog saveza BiH.

Na listi SDP-a našle su se Mirela Memić, Nermina Jusufović, Jasmina Mahovkić, Mirela Imamović, Alma Džindo Memić, Almira Kuzić, Anđelka Spasojević, Enesa Nukić, Ismeta Hrustemović, Dženana Mujkić, Slobodanka Dieckmann i Enisa Mahovkić.

Kandidatkinje stranke za BiH bile su Mirela Muminović, Mediha Vilić, Eldina Vehabović, Suada Redžić, Amra Osmanović, Zehra Osmić, Anida Dugonjić, Erna Bektić, Zlata Kuduzović, Enida Kadrić, Zerina Goletić i Mirzela Tabaković.

Na listi Socijaldemokrata Bosne i Hercegovine nalazile su se Sedija Arapčić, Amela Hodžić, Emina Osmanović, Nesiha Prelić, Vesna Moranjkić, Irma Osmanović, Alma Kasumović, Aldina Lipjankić Akeljić, Mirnesa Turkić, Lejla Saburović, Inela Bečić, Enida Ikanović, Amra Ibrahimović i Emina Halilagić.

Naša Stranka i NiP zajednički su kandidirali Jasminku Hasanović, Eldu Pavljašević, Merimu Jusufović, Belma Kapidžić, Anela Biković, Albinu Mahovkić, Almu Đuranović, Azru Kuduzović, Vesnu Mehanović, Mirsadu Venturini-Mehmedinović, Enisu Tokić, Natašu Ibrahimagić i Slavicu Pavlović.

Kandidatkinje političke stranke BH Zeleni bile su Elma Omić, Amela Hamidović i Sabira Fazlić.

Erna Mijatović i Amela Nikić bile su kandidatkinje HDZ-a.

Na listi DF-a nalazile su se Amra Kišić, Anisa Đuzić, Sandra Alić, Melisa Đurić, Jasmina Kuduzović, Jasenka Dugonjić, Fatima Halilović Salkić, Elbina Džodžaljević, Emina Imširović, Marijana Protić, Mirela Mušić, Elmedina Aljukić, Arnela Fejzić, Almedina Sejdinović i Emira Ombašić.

Na listi PDA bile su Emina Karahasanović, Samra Turkić Kuduzović, Merima Bajrić, Selma Suljagić, Jasminka Softić, Arnela Mujkić, Jasmina Čehajić, Lejla Imširović, Adisa Omerdić Mujić, Alma Kadrić, Edinka Isaković, Fadila Tokić, Maida Bijedić i Minasa Bleković.

Zerina Karić i Adela Kadirić bile su na listi Platforme za progres, dok je Selma Zukić bila nezavisna kandidatkinja.

Na portalu Politički.ba predstavljena je kandidatkinja Dajana Čolić koja se kandidovala na načelnicu Općine Lukavac. U tekstu su iznesene njene reference kao i politički program za koji se zalaže.²⁰

Isti tekst nalazi se i na portalu Sodalive.²¹

Kao pozitivan primjer izdvajamo predstavljanje Dajane Čolić na portalu magazina Gracija²² što je rijetka praksa predstavljanja, uz program, političkih kandidatkinja na lokalnom nivou u mediju koji nije sa lokalnim predznakom.

DAJANA ČOLIĆ: Želim svom Lukavcu vratiti sjaj koji je nekada imao

www.gracija.ba

²⁰ https://politicki.ba/izbori/dajana-colic-zena-u-utrci-za-gradonacelnicu-lukavca/59162#google_vignette

²¹ https://sodalive.ba/aktuelnosti/lukavac-grad/predstavljamo-dajana-colic-zena-u-utrci-za-gradonacelnicu-lukavca/#google_vignette

²² <https://gracija.ba/2024/09/16/dajana-colic-zelim-svom-lukavcu-vratiti-sjaj-koji-je-nekada-imao/>

U okviru medijskih aktivnosti koje su pratile predizbornu kampanju u Lukavcu, na Luportalu objavljen je tekst²³ o Mireli Imamović, kandidatkinji SDP-a za Gradsko vijeće Lukavca te pohvaljena njena spremnost da u predizbornu kampanju krene odgovorno i odmah iza ponoći, čim je započela predizborna kampanja. Istina, tekst je prilično navijački intoniran, ali u ukupnoj medijskoj slici i načinu na koji se žene predstavljaju, iako nije primjer profesionalnosti, barem nije prikaz govora mržnje, širenja štetnih narativa i stereotipnog načina predstavljanja žena.

Tuzla

Za općinsko vijeće i Skupštinu grada Tuzla kandidatkinje ispred Snage naroda su bile Jasminka Begović, Ružica Mihajlović, Suhbija Mujezinović, Zvezdana Kun i Mirela Bećirović.

Na listi SDA nalazile su se Senia Husić, Ajla Kuluglić, Azra Feukić, Sadika Prohić, Ema Obralić, Berisa Ahmetović, Belma Smajić, Amra Sinanović, Ajla Efendić, Fatima Ćorić, Elmedina Ćetin, Meliha Nuhanović, Ajla Efendić, Ajla Vuković, Nerma Burek, Jasminka Džindić, Ena Beganović Mitrić, Mirsada Efendić, Slavica Ivanov i Enisa Beganović Mitrić.

Kandidatkinje NES-a BiH bile su Sabiha Mujkanović Mujačić, Enisa Osmanović, Sabina Bećirović, Azra Jahić, Elmedina Kalesić, Erna-Smaila Ferhatović, Edina Krilić, Samra Dizdarević, Anja Bošnjaković, Samra Sinanović, Ajla Alibegović, Mirsada Mekić, Aida Alibegović i Melisa Sinanović.

Kandidatkinje SDP-a bile su Ana Pejić, Nataša Perić, Svjetlana Kakeš, Irma Mehmedović, Vedrana Duraković, Ena Sinanović, Džana Okanović, Alma Avdić, Armela Efendić, Vanessa Tinjić, Azra Imamović, Alma Avdić, Dajana Đulabić i Monika Hasanagić.

Na listi Stranke za BiH nalazile su se Selma Delić, Azra Pirić, Elmedina Hajdarbegović, Gordana Jurišić, Alma Demirović, Aldijana Idrizović, Amna Sinanović, Senendina Sarajlić, Almira Salihović, Alma Čavalić Smajić, Lejla Idrizović, Mirnesa Ramić, Amela Čorbo, Alena Jahić, Mirha Smajlović i Hasija Babić.

Na listi Stranke penzionera/umirovljenika su se nalazile Džana Pašić, Jasminka Mujkanović, Aida Odošević, Jasmina Islamović, Hajrija Salihspahić, Amira Čikić, Sabira Fejzić i Hava Ibrišimović.

Kandidatkinje SDP-a bile su Samira Srabović, Dagmar Senkas, Sabina Jahić, Matea Tokić, Belma Rahmanović, Aida Gadžo, Fahira Hajdarević, Kristina Sadiković, Suada Bećirović,

23 <https://luportal.ba/lukavac-izbori-2024-prva-kandidatkinja-koja-je-krenula-sa-predizbornim-aktivnostima-mirela-imamovic-sdp/>

Meliha Mehmedović, Munevera Smajić, Sabina Mumić, Jelena Iković i Anela Mujanović.

Na listi Tuzlanske alternative bile su Amira Malkočević, Biljana Lipovac, Ema Lovrić, Asja Aljić, Jasmina Mustaćević, Amra Dadanović, Irma Smajlović, Adisa Šahinagić, Samra Ćorhodžić, Nermina Ramić, Nudžejma Huseinagić, Sandra Zahirović, Mernisa Rahmanović, Maida Mehmedović i Merisa Kušljugić.

Na listi stranke BH Zeleni nalazile su se Mimoza Mujabašić, Fatima Hukić, Alisa Mehinović, Amra Pirić, Amra Mujkanović, Emina Šehanović, Amina Hasić, Mersida Subašić, Šejla Redžepagić, Iman Hurtić i Amra Bešić.

Na listi Naroda i pravde bile su Suzana Ostojić, Silva Banović, Sabina Skenderović, Elmana Aljić, Ivona Jokić, Amra Bašić, Aldina Begović Nukić, Alma Dizdarević, Elvira Suljagić, Kristina Huseinefendić, Sanida Kovačević, Amila Jašarević Mustajbašić i Melisa Mehić.

Kandidatkinje BOSS-a bile su Mubera Isabegović, Alma Zonić, Amra Dorić, Rijalda Emkić, Marizela Senkić, Fikreta Mustaćević, Jasminka Zonić, Amela Salkić, Ismeta Hasančević, Sandra Jusufović, Nihada Rekić i Željka Bojanović.

Na listi Bosanskog narodnog fronta nalazile su se Aldijana Hodžić, Nermina Muratović, Enesa Osmančević, Vildana Muminović, Mediha Fejzić, Safura Siručić, Zlata Bajrami, Iris Bajramović, Senka Kovčić, Almerisa Sakić, Erma Deliće, Mirsada Pašević, Alma Smajić i Dženita Bešić.

Od dvoje kandidata SNSD-a jedna je bila Mila Tanić.

Kandidatkinje Nezavisne liste *Sloboda* bile su Lejla Osmančević, Senada Resić Džananović, Nejra Muharemović Orić, Nadina Jahić, Munevera Rahmanović-Hrbat, Adnana Dervišević, Lejla Perčo, Fatima Dadanović, Vildana Brković, Mirela Husić, Amela Zaimović, Sabina Jogunčić, Esmeralda Mujkić, Amela Hodžić, Marija Kurević, Ismihana Bešić, Sandra Ikinić, Ajla Aličić i Lejla Perčo Bijedić.

Na izbornim listama Naše stranke nalazile su se Dragana Berberović Gagro, Enida Nevačinović, Amela Jusufović, Jasmina Isabegović, Dilista Bašić, Marijana Klapić, Ana Zec, Nermina Zonić, Jasmina Omerdić, Nina Bonić, Alma Ćebić, Mineheta Karić, Nerma Šabanović, Senada Tankić, Emina Bogaljević Sušić i Irma Bekić.

Kandidatkinje HDZ-a bile su Nataša Pavić, Ivana Brkić, Dragana Banović, Smilja Andrić, Snježana Tokić, Ljubica Šimić, Irena Stojak, Jadranka Biro, Jadranka Pavlić, Janja Vasilić i Ankica Đurić.

Na listi DF-a bile su Amra Đapo, Amela Ramić, Olgica Bešić, Azra Ibrahimović, Mirsada Baraković, Dragana Pantić, Larisa Ćustendil, Željka Pejić, Armela Karić, Sanja Dukić, Amina Hodžić, Ema Pirić, Maida Čanić Ilić i Lejla Baluković.

Kandidatkinje PDA bile su Edisa Papračanin, Amra Pirić, Alisa Tokić, Jelena Hribar Hadžić, Dženita Pašalić, Jasminka Gojak, Azemina Mujkanović, Hilda Smajić Vasilj, Dajana Memić, Elvisa Ibrahimović, Milada Srna, Zinaida Memišević, Selma Ćosić i Zerina Zupčević.

Na listi Platforme za progres bila je Alma Đezir Imamović, Sanela Čajlaković Kurtalić, Jasmina Numanović Stjepanović, Lela Kulović, Suada Šehović, Sonja Brčinović, Adna Memić, Merjem Sušić i Selma Ćatibušić.

Povodom kandidature Nataše Perić, nositeljice liste SDP-a BiH za Gradsko vijeće Tuzla, na portalu Tuzlapress objavljen je kratki tekst²⁴ o njenim referencama kao i kratka informacija o njenom političkom programu.

Ponovo povodom pretpostavki o regularnosti izbornih procesa, na portalu Klix²⁵ objavljen je tekst koji su prenijeli i na niz drugih portala, o kandidatkinji Naše stranke za Gradsko vijeće Tuzle, Dragani Berberović – Gagro, u kojem stoji kako je „šokirana rezultatima izbora, jer na svom biračkom mjestu, na kojem je lično glasala, skupa sa ostalim članovima porodice, nije dobila niti jedan glas. Ona izražava sumnju u regularnost izbornog procesa.“

U tekstu dalje stoji „Dragana Berberović – Gagro na biračkom mjestu Sjenjak 2 skupa sa mužem i kćerkom ostvarila je svoje biračko pravo. Uz ta tri, trebala je imati i još najmanje dva glasa od njoj veoma bliskih članova rodbine. Međutim, prema zvaničnom podatku Centralne izborne komisije BiH, ona na tom biračkom mjestu nije ostvarila niti jedan glas.“

Nakon završenih izbora objavljeno²⁶ je na portalu Tuzlainfo kako Našu stranku napušta profesorica Jasmina Omerdić koja je bila kandidatkinja za Gradsko vijeće Tuzle. „Obraćam vam se zahtjevom za brisanje iz baze članova. Povod za ovaj zahtjev je neslaganje sa političkim djelovanjem izabраних i imenovanih“, navela je profesorica Omerdić u svojoj ostavci koju je objavila i na svom Facebook profilu, a prenosi Tuzlainfo.

I na ovom primjeru vidimo kako se za političke kandidatkinje zainteresujemo najviše onda kada postoje problemi.

24 https://tuzlapress.ba/natasa-peric-nositeljica-liste-sdp-a-bih-za-gradsko-vijece-tuzla/#google_vignette

25 <https://www.klix.ba/vijesti/bih/kandidatkinja-iz-tuzle-dobila-nula-glasova-na-birackom-mjestu-gdje-zivi-ocekuje-reakciju-tuzila-stva-tk/241008149>

26 https://tuzlainfo.ba/index.php/novosti/item/261749-nasu-stranku-napustila-profesorica-jasmina-omerdic-iz-tuzle/#goog_rewarded

Na portalu Bhstring, a što je preneseno sa portala Tuzlarije, predstavljena²⁷ je kandidatkinja Platforme za progres za Gradsko vijeće Tuzle, Jasmina Numanović Stjepanović. Na osnovu video sadržaja koji je kandidatkinja objavila povodom svoje kandidature i plana političkog djelovanja, napravljen je tekst u kojem je predstavljena kroz vlastitu biografiju i program na osnovu kojeg se kandiduje.

Na jednak način na portalu Bolja Tuzla predstavljena²⁸ je Adna Memić, takođe kandidatkinja Platforme za progres. Na istom mjestu i na jednak način predstavljene su i druge dvije kandidatkinje Platforme za progres, Jasmina Numanović²⁹ i Mejrem Sušić³⁰

Kao što imamo priliku vidjeti, kandidatkinje su dobile neznatnu ili nikakvu pažnju u medijima tokom predizborne kampanje za Lokalne izbore 2024. godine. Najmanje su bile zanimljive one koje su mogle javnom prostoru doprinijeti vlastitom političkom vizijom i predstavljanjem biografskih podataka koji nemaju senzacionalistički karakter. Ali takvi sadržaji u pravilu ne donose željeni obim pregleda objava. Za razliku od primjera koji slijedi u nastavku.

Za Gradsko vijeće grada Tuzla na proteklim Lokalnim izborima, ispred Pokreta demokratske akcije (PDA), kandidirala se Jelena Hribar-Hadžić. U tekstu na portalu Slobodna Bosna³¹ i na portalu Vox samo sa drugim naslovom (Jelena Hribar-Hadžić, bivša supruga Mirse Švicarca i kćerka „kraljice tuzlanskog podzemlja“ Marge, kandidatkinja PDA na lokalnim izborima³²) povodom njene kandidature stoji naslov koji može poslužiti kao kolektivna ilustracija odnosa prema ženama općenito, a posebno onima u politici, kojima se, svakom prilikom, analizira kompletno porodično stablo i partnerske veze, što jasno upućuje na percepciju o nemogućnosti autonomnog ženskog egzistiranja, oslobođenog bilo kakvih uticaja. I poziciji **žene koja mora biti nečija, nikako sama i svoja. „OD ZLA MUŽA, OD GORE MATERE:** Jelena Hribar-Hadžić, bivša supruga Mirse Švicarca i kćerka «kraljice tuzlanskog podzemlja» Marge, kandidatkinja PDA na lokalnim izborima“ stoji u naslovu teksta u kojem se sugerira kako bi „burna prošlost kandidatkinje mogla komotno poslužiti za scenarij za napeti krimić“.

OD ZLA MUŽA, OD GORE MATERE: Jelena Hribar-Hadžić, bivša supruga Mirse Švicarca i kćerka "kraljice tuzlanskog podzemlja" Marge, kandidatkinja PDA na lokalnim izborima

Burna prošlost aktuelne kandidatkinje PDA za Gradsko vijeće Tuzle mogla bi komotno poslužiti kao scenarij za napeti krimić...

www.slobodnabosna.ba

27 <https://www.bhstring.net/tuzlauslikama/tuzlarije/viewnewnews.php?id=97309>

28 <https://boljatuzla.ba/predstavljamo-adna-memic-kandidatkinja-platforme-za-progres-tuzla/>

29 <https://boljatuzla.ba/predstavljamo-jasmina-numanovic-stjepanovic-kandidatkinja-platforme-za-progres/>

30 <https://boljatuzla.ba/predstavljamo-merjem-susic-kandidatkinja-platforme-za-progres-tuzla/>

31 https://www.slobodna-bosna.ba/vijest/372482/od_zla_muza_od_gore_mater_e_jelena_hribar_hadzic_bivsa_supruga_mirse_svicarca_i_kcere_kraljice_tuzlanskog_podzemlja_marge_kandidatkinja_pda_na_lokalnim_izborima.html#goog_

32 <https://vox.ba/2024/08/26/jelena-hribar-hadzic-bivsa-supruga-mirse-svicarca-i-kcerka-kraljice-tuzlanskog-podzemlja-marge-kandidatkinja-pda-na-lokalnim-izborima/>

Dalje su izneseni navodi o kriminalnoj prošlosti njenog bivšeg supruga i majke, kao i vlastita umiješanost u seksualni skandal na Pravnom fakultetu te manekenska prošlost i pobjeda na takmičenju ljepote „Miss Eco Queen“. Ne ulazeći u specifičnosti same biografije kandidatkinje, mimo porodičnih i partnerskih veza, sve je vrlo ilustrativno i odgovara opštem načinu predstavljanja žena i kada imaju manje „zanimljivu“ prošlost. Napominjemo, neovisno o specifičnostima same kandidatkinje, teško bismo mogle zamisliti isti naslov koji se odnosi na bilo kojeg muškog kandidata među kojima su nerijetko i oni bez blistave biografije.

Dominantni pristup izvještavanju o kandidatkinjama na izborima

Ena Sarajlić, kandidatkinja SDP-a za Općinsko vijeće Kaknja, na portalu Avaz, predstavljena³³ je kao bivša supruga pjevača što je još jedan u nizu ilustrativnih primjera o načinu predstavljanja žena kao nečijih sadašnjih ili bivših supruga, a što je potpuno irelevantno u izbornom i svakom drugom procesu, van intime i odluka dvije osobe. Ilustrativan je i podnaslov teksta – *Hoće u Vijeće Kaknja*, kao da je riječ o nasilnom pokušaju ili pretpostavci da joj tamo ne bi trebalo biti mjesto.

33 <https://avaz.ba/showbiz/jet-set/926998/bivsa-supruga-amara-gileta-kandidatkinja-na-lokalnim-izborima-evo-sta-porucuje>

Predsjednica Narodnog fronta Jelena Trivić bila je na posljednjim Lokalnim izborima kandidatkinja za gradonačelnicu Banje Luke.

Ova političarka veliki broj neprijatelja i njima sklonih medija stekla je kao kandidatkinja za predsjednicu Republike Srpske na Opštim izborima 2022. godine kao tadašnja članica Partije demokratskog progresa (PDP). Bila je proglašavana državnim neprijateljem, odnosno neprijateljicom Republike Srpske, onom koja „šuruje“ sa tadašnjim visokim predstavnikom i drugim međunarodnim zvaničnicima u Bosni i Hercegovini čime je dodatno podcrtan stereotip o ženi izdajnici, onoj u koju se ne može imati povjerenje, za razliku od muškaraca koji „čvrsto stoje“ na branici entitetskih linija. U takvim optužbama prednjačila³⁴ je Sanja Vulić, članica Predsjedništva Stranke nezavisnih socijaldemokrata (SNSD) i poražavajuće je što na takvim primjerima iznova svjedočimo perpetuiranju patrijarhalnih obrazaca kojih **žene, u patrijarhalnoj kulturi, nisu pošteđene, i koji najčešće sugerišu i elemente internalizovane mizoginije.**

Vulić: Imam informacije da je Šmit PISAO instrukcije kako da se Trivićeva ponaša na posebnoj sjednici

14/09/2022 FaktorAdmin

Član Predsjedništva SNSD-a Sanja Vulić izjavila je da će poslanik PDP-a u Narodnoj skupštini Republike Srpske Jelena Trivić na današnjoj posebnoj sjednici parlamenta igrati dvostruku igru u namjeri da ispuni naloge stranaca, što mora, ali i da pokuša da zadovolji i želje naroda u Srpskoj zbog predstojećih izbora.

www.faktormagazin.ba

Sličan narativ koji je pratio kandidaturu Jelene Trivić za predsjednicu RS-a nastavljen je tokom kampanje za Lokalne izbore te po njenom završetku. Ovoga puta je uz postojećeg moćnog protivnika, Milorada Dodika, dobila i novog, aktuelnog gradonačelnika, i njenog bivšeg stranačkog kolegu Draška Stanivukovića. Primjer koji navodimo, kao i svi ostali, poslužiće nam da ilustrujemo slojeve diskriminacije na osnovu roda i stereotipe koji se takvim pristupom potiču. Na portalu 24sedambl.ba objavljen je tekst naslova „Dokazani gubitnik: Lokalni izbori pokazali da je Jelena Trivić MARGINALNA LIČNOST na političkoj areni Srpske“³⁵. U tekstu joj se zamjera što joj politički program nije konzistentan i kvalitetan što je primjedba koja se na takav način može adresirati i muškarcima, ali u tom slučaju uz nju ne bi stajalo, kao u slučaju **Trivić** „kako se bez imalo stida ponaša kao slobodoumna seoska snaša“.

³⁴ <https://faktormagazin.ba/desk/vulic-imam-informacije-da-je-smit-pisao-instrukcije-kako-da-se-triviceva-ponasa-na-posebnoj-sjednici/>

³⁵ <https://24sedambl.com/politika/dokazani-gubitnik-lokalni-izbori-pokazali-da-je-jelena-trivic-marginalna-licnost-na-politickoj-areni-srpske/>

Umjesto da konačno definiše konzistentan i kvalitetan program rada partije koju vodi, pomenuta gospođa bez imalo stida i političkog poštenja, kao slobodoumna seoska snaša iznosi gomilu „priljavog veša” o najuglednijim članovima svoje bivše partije.

www.24sedambl.com

Iz jedne rečenice može nam biti dovoljno jasno kako su uvjerenja o ženama u politici jednaka onim u svakodnevnom životu. Od njih se očekuje skrušenost i stidljivost, kako bi odgovorile zadatim rodnim ulogama, odnosno ne bile snaše nego gospođe po patrijarhalnim kriterijima. Medijima koji se ne drže etičkih standarda bez sumnje su veliki vjetar u jedra političari koji na sličan ili gori način, kao portali bez impressuma, diskredituju kolege.

Tako je poslanik PDP-a u Skupštini RS-a Nebojša Drinić, uz fotografiju Jelene Trivić sa visokim predstavnikom, podijeljenu na vlastitom Facebook profilu, napisao³⁶: „Nekad –predsednica u pokušaju. Danas – izopačena manipulatorka.“ Dalje se Drinić bavi Jeleninim crvenim karminom koji bi trebao da signalizira nečasne namjere ili prikrivanje istine, jer i boja karmina treba biti skrojena po muškim kriterijima, najbolje je da uopšte ne postoji, kako bi se žene doživljavale „ravnopravnim“. „Tako još ne znamo ko Jeci kupuje skupe igračke i šta tačno narod ima od toga“, piše dalje Drinić. Kada igračke stavimo u isti kontekst sa odraslom osobom, jasno nam je da aluzije nisu vezane za zabavište nego za drugačiju vrstu „igre“. Uz karmin od kojeg je krenuo, preko igračaka do emojia u obliku usana/poljupca kojim završava objavu, Drinić kao da je bio angažovan da nam u jednom tekstu ilustruje sve ono što seksualizaciju žena, u ovom slučaju političkih kandidatkinja, podrazumijeva.

Небојша Дринић - Nebojša Drinić

5. septembar 2024. · 🌐

Некад - председница у покушају.

Данас - изопачена манипулаторка. 🕯️

„Црвени руж“ каже да прије званичног почетка кампање не смије открити свој наводни програм. Ипак, финансијере фронта који назива народним МОРА ОТКРИТИ по закону.

АЛИ, у паузи моралисања ПРОФЕСОРИЦА ВОЛИ ДА КРШИ ЗАКОН.

Тако још не знамо ко Јеци купује скупе играчке и шта тачно народ има од тога!?

Посебно су дирљиве њене изјаве о наводном криминалу, које одјекују кроз клеветничке порталоеде на ивици кривичног законика.

Душа.

Јецо, док другима копаш јаму, пази да се не оклизнеш. Не би ти било први пут. 🍷

Sa Facebook profila Nebojše Drinića

36 <https://www.facebook.com/nebojsadrinicdp/posts/pfbid032Hud78xkBinuaNerbyKcJaZptRkizaMN5SF41Q9h8wterzRzZUU2uV3AFGhUn-S6FI?rid=oC5FWINnA8NDRVE4#>

Diskreditacija kroz seksualne insinuacije jedan je u nizu provjerenih načina umanjivanja autoriteta političarki i smanjenja ozbiljnosti njihovog političkog angažmana. Već spomenuti portal 24sedambl prenio je komentar opet Drinića (a po broju i intonaciji tekstova o Jeleni Trivić jasno je da je riječ o glasilu, tradicionalno bez impressuma, koje je bilo u službi predizborne kampanje PDP-a). Drinić ovoga puta kaže³⁷ kako je Jeleni Trivić mentor Dodik. I ponovo je jasna aluzija na percepciju pozicije žene u politici i društvu generalno, neovisno o tome što je riječ o optužbi političkog oponenta. I jako je važno obraćati pažnju ne samo na diskreditaciju nego i na terminologiju koja se koristi čak i onda kada termin nije vulgaran ili očigledno uvredljiv, ali je kao ovaj o mentorstvu itekako ilustrativan.

www.24sedambl.com

37 <https://24sedambl.com/politika/otupila-ostrica-kritike-vlasti-drinic-tvr-di-da-je-dodik-mentor-jelene-trivic/>

Žena/politička kandidatkinja, aludira se u nizu tekstova, odluke ne donosi samostalno, u našoj politici i društvu općenito one su nužno povezane sa odlukama muškaraca na višim pozicijama. Ili bilo kojeg muškarca, neovisno o njegovoj poziciji, a ona je, podrazumijeva se, uvijek iznad ženine.

Koliko god da je zabrinjavajuće širenje štetnih narativa i diskreditacija političkih kandidatkinja u online sferi, na anonimnim portalima, još više brine kada iza njih stoji Javni servis, odnosno Radiotelevizija Republike Srpske i kada svom pristupu doda etnonacionalistički narativ i diskreditaciju na osnovu nepotvrđenih presuda i dovođenje osobe koja je rođena 1983. godine u vezu sa ratnim zločinima, kao što je bio primjer emisije *Pečat* RTRS-a i autorice priloga Branke Kusmuk, a povodom Milade Šukalo, kandidatkinje opozicionog PDP-a za odbornicu u Skupštini Grada Banja Luka.

„Ne tako davno vatreno je slijedila radikalnu, nacionalističku i stranačku politiku ukidanja Republike Srpske, a sada bi da vedri i oblači u upravi najvećeg grada Republike Srpske. Njeni neposredni preci u posljednjem ratu bili su pripadnici tzv. Armije BiH, koja je nad srpskim narodom činila jezive zločine u Konjicu. Savjetnik, šef gradskog odsjeka, zamjenik šefa Gradskog štaba za vanredne situacije, zamalo i gradonačelnikov zamjenik – zvanično, a ne samo praktično. Sve je to Milada Šukalo, djevojački Buturović, rođena Konjičanka. Da li je uvidjela svoje ideološke greške ili je, ipak, uz pomoć zaštitnika, saradnika i partijskog kolege gradonačelnika Banjaluke Draška Stanivukovića samo neuspješno pokušala da prikrije vlastitu biografiju u sadašnjosti“, citirao je u svojoj kolumni na portalu *Analiziraj*, autoricu priloga emitovanog na RTRS-u Srđan Puhalo.³⁸

U prilogu emitovanom u emisiji *Pečat* na RTRS-u, Milada Šukalo, kandidatkinja opozicione PDP, bila je meta intenzivne diskreditacije koja je sadržavala sve ključne elemente toksične političke propagande – ličnu difamaciju, etničku stigmatizaciju i zloupotrebu porodične prošlosti u svrhu političke eliminacije.

Korištenjem selektivnih informacija, sugestivnog jezika i retroaktivnih etiketiranja, novinarka Branka Kusmuk konstruisala je narativ u kojem se biografija Milade Šukalo iskrivljuje i koristi kao metafora za „unutrašnjeg neprijatelja“ unutar Republike Srpske. Povezivanje članova njene porodice s ratnim zločinima, iako bez ikakvih sudskih presuda, u funkciji je emocionalne manipulacije gledalaca i moralne diskreditacije same kandidatkinje.

Ovaj prilog ne predstavlja novinarstvo, već medijsko nasilje upakovano u formu političkog komentara. Njime se ne informiše javnost, već se potpiruje kolektivna nesigurnost i potiče politička polarizacija. Korištenjem ad hominem napada, insinuacija i istorijskih generalizacija,

38 <https://analiziraj.ba/kako-je-branka-kusmuk-ponizila-sebe-pokusavajuci-da-ponizi-miladu-sukalo/>

RTRS reproducira narativ u kojem politički protivnici postaju moralno sumnjivi na osnovu porijekla, a ne djelovanja, što je direktan udar na demokratske procese i kulturu političke odgovornosti.

Nakon reakcija Milade Šukalo na objavljeni prilog, RTRS je u svojoj centralnoj informativnoj emisiji³⁹ nastavio u istom tonu a pored ratne prošlosti njenih članova porodice, nekadašnjeg članstva u partiji Stranka za BiH „osvjedočenog srbomrsca Harisa Silajdžića“, prigovaralo joj se i ono što smo već imale priliku vidjeti na drugim primjerima – nacionalna izdaja.

U televizijskom prilogu navodi se kako je „ispred Gradske uprave razdragano dočekivala Christiana Schmidta uprkos činjenici da je u Srpskoj nepoželjan gost“.

Uz sva neprihvatljiva etiketiranja koja više podsjećaju na ratni Dnevnik Televizije Srna, važno se zadržati na „razdraganom dočekivanju“. Ovaj pridjev, koji se gotovo isključivo koristi u kontekstu ženskog ponašanja, nije slučajan izbor, on sugerise infantilnost, emocionalnu neozbiljnost i političku površnost. Kada se ponašanje žene na političkoj poziciji karakteriše kao „razdragano“, to nije deskripcija raspoloženja, već perfidna strategija kojom se ženama implicitno negira sposobnost racionalnog i strateškog djelovanja. U tom diskursu, žena u politici ne može biti odlučna, profesionalna ili principijelna, ona može biti samo emotivna, naivna ili „zavedena“, što je suštinski pokušaj delegitimizacije njenog političkog angažmana kroz rodni stereotip. Time se dodatno osnažuje narativ u kojem političke žene nisu subjekti, već objekti, one su infantilne ili naprosto nesposobne za ozbiljnu funkciju. Indikativno je da su se za ilustriranje zlonamjernih komentara na račun Milade Šukalo koristile fotografije na kojima je sa vijencem cvijeća u kosi (što su imale i druge žene prisutne na događaju na kojem su zabilježene) i vjerovatno je riječ o nekom prigodnom programu i neformalnom povodu koji je iziskivao takvu kostimografiju. Ona je ovdje zloupotrijebljena kako bi se, pretpostavljamo, dodatno podcrtala navedena „razdraganost“ i ukupna infantilnost, da bi se dovela u pitanje ne samo kompetentnost za poziciju na kojoj se nalazi nego i ukupna zrelost za obavljanje bilo koje dužnosti primjerene odraslim osobama.

Ovaj slučaj jasno ilustruje koliko su štetni narativi u javnom prostoru opasni kada se koriste kao instrument političkog obračuna, posebno kada dolaze iz medija koji bi po svojoj funkciji morali biti servis svih građana, a ne propagandni aparat vlasti.

Tokom predizborne kampanje za lokalne izbore 2024. godine, Benjamina Karić, kandidatkinja za načelnicu Općine Novo Sarajevo, bila je izložena intenzivnim seksističkim i uvredljivim komentarima na društvenim mrežama i anonimnim portalima. Poruke poput „Smršaj malo, Bog ti dao“ i „furdo lojava neuka“ predstavljaju brutalne primjere rodno zasnovanog govora mržnje, usmjerenog isključivo na fizički izgled i privatne karakteristike kandidatkinje, a ne na njen politički rad.

39 <https://lat.rtrs.tv/vijesti/vijest.php?id=571945>

Jedna od posebno zlonamjernih objava bila je fotografija iz njene posjete Banjoj Luci, uz koju je plasiran komentar s očitom seksualnom aluzijom („gradonačelnica u obilasku Tvrtka“), formalno vezan za spomenik kralju Tvrtku, ali jasno osmišljen da izazove porugu i podsmijeh. Ovakve insinuacije nisu izolovani slučajevi, već dio šireg trenda u kojem se žene u politici pokušavaju diskreditirati kroz degradaciju njihovog izgleda, ponašanja i porijekla. Kritike njenih promotivnih materijala s fokusom na navodno pretjeranu upotrebu photoshopa takođe svjedoče o dvostrukim standardima, dok se estetski kriteriji ženama nameću kao politički relevantni, kod muških kandidata rijetko su predmet javne rasprave. U nekim objavama, kao što je slučaj s nalogom „Bubnjar“ na mreži X, ispod radara ostaju čak i eugenijски narativi, u kojima se ženama poput Karić preispituje porodično porijeklo, a miješano nacionalno nasljeđe predstavlja kao politički nedostatak. To je bio slučaj sa neverifikovanog naloga „Bubnjar“ na mreži X.

Бубњар

@BubnjarBaja

...

“Habsburška čeljust”, poznata u španskoj i austrijskoj lozi te dinastije, zbog brakova unutar porodice

U medijskom prostoru, žene kandidatkinje gotovo su nevidljive, posebno ako je riječ o kandidaturama u manjim sredinama. I kada nije tako, i kada se kandiduju za više pozicije, njihovi politički programi rijetko se predstavljaju javnosti, a mediji ih najčešće zaobilaze u

izvještavanju. Fokus ostaje na liderima političkih partija, gotovo isključivo muškarcima, čime se dodatno cementira predstava da je politika prostor rezervisan za muške figure moći. Žene se u tom okruženju pojavljuju tek periferno, kao dekor, kao tema senzacionalističkih članaka ili kao meta komentara koji se bave njihovim izgledom i privatnim životom, a ne političkim idejama. Takva medijska nevidljivost ne samo da umanjuje njihov politički kapacitet u očima birača/ica, nego im i objektivno otežava pristup javnosti i ravnopravno učešće u izbornom procesu.

Kada bi postojalo više pozitivnih primjera, kada bi kandidatkinje bile predstavljene na pravi način, kao ozbiljne političke figure s jasnim programom i ciljevima, mediji bi mogli imati ključnu ulogu u njihovoj afirmaciji. Takav pristup ne samo da bi doprinijeo jednakosti u političkom životu, nego bi postavio osnovu za promjenu načina na koji se žene doživljavaju u političkom kontekstu.

Važnost saradnje organizacija civilnog društva sa medijima

Saradnja organizacija civilnog društva s medijima igra ključnu ulogu u promovisanju profesionalnijeg i objektivnijeg izvještavanja o ženama, posebno u političkom kontekstu. Civilno društvo, kroz svoju ekspertizu i iskustvo u promoviranju ljudskih prava i rodne ravnopravnosti, može djelovati kao važan partner medijima u oblikovanju etičkog pristupa izvještavanju. Ova saradnja omogućava kreiranje medijskih sadržaja koji ne samo da minimiziraju rodne predrasude, nego i aktivno doprinosi obrazovanju novinara i novinarki o važnosti prikazivanja žena kao političkih liderki i relevantnih aktera. Profesionalizacija izvještavanja uključuje uvažavanje žena kao ozbiljnih političkih subjekata, s jasno definisanim političkim programima i idejama, umjesto fokusiranja na njihove fizičke karakteristike, privatni život ili spolne stereotipe.

Pomenutu saradnju između medija i civilnog društva već su uspješno primijenile brojne organizacije koje se bave promocijom rodne ravnopravnosti i afirmacijom žena u medijskom prostoru. Na primjer, Fondacija CURE iz Sarajeva već godinama radi na poboljšanju medijskog izvještavanja o ženama, posebno na polju političke participacije. Kroz organizirane radionice i seminare za novinare/ke i druge aktere/ice iz javnog života, Fondacija je omogućila novinarima i novinarkama da bolje razumiju značaj profesionalnog pristupa u izvještavanju o ženama, te kako izbjeći upotrebu rodnih stereotipa. Takođe, Fondacija CURE ima niz inicijativa usmjerenih na medijsku analizu izvještavanja o ženama, čime doprinosi izgradnji medijske pismenosti i podizanju svijesti o važnosti ravnopravnog prikazivanja žena u politici.

Dodatno, BH novinari, kao profesionalna organizacija novinara, takođe sprovodi obuke i kampanje koje promovišu etičko izvještavanje, sa fokusom na rodnu ravnopravnost. Organizacija kontinuirano lobira za povećanje zastupljenosti žena u medijima, kao i za uklanjanje stereotipa koji minimiziraju politički angažman žena.

Mediacentar Sarajevo permanentno kroz publikacije i sadržaje na svojoj online platformi promoviše profesionalno i rodno korektno izvještavanje.

Problem je što postojeće inicijative i prakse najčešće okupljaju one koji/e dodatno žele usavršiti vlastita znanja, a profesiji prilaze odgovorno i bez predrasuda. Do onih drugih, brojnijih i nedovoljno posvećenih etici u novinarstvu, ovakvi programi i sadržaji, najčešće ne dopiru. Zajednički rad civilnog društva i medija može pomoći u smanjenju seksističkih narativa i stvaranju prostora za ravnopravnu političku diskusiju, što je od esencijalne važnosti za demokratizaciju društva. Takav pristup ne samo da doprinosi ravnoteži i jednakosti u političkom životu, već postavlja osnovu za promjenu načina na koji se žene doživljavaju u političkom kontekstu. Kad se žene u medijima tretiraju s poštovanjem, njihova politička participacija postaje ozbiljan doprinos društvenim promjenama, što je ključno za izgradnju istinski ravnopravnog i demokratskog društva.

Svaki oblik javnog diskreditovanja žena, pa tako i političarki, još jedan je korak ka normalizaciji nasilja nad ženama općenito.

Stoga neslaganje sa političkim programom neke partije ne smije biti povod za širenje govora mržnje i promociju štetnih narativa, jer nije riječ samo o posljedicama koje trpe kandidatkinje, nego legitimizaciji nasilja u javnom prostoru kao prihvatljivog načina djelovanja.

„Nedovoljna zastupljenost žena u političkom, privrednom i ostalim oblastima javnog života u Bosni i Hercegovini reflektuje se i na nedovoljnu zastupljenost u medijima.

Žene i djevojčice čine polovinu svjetske populacije, samim time i polovinu svjetskog potencijala, te imaju pravo da isto tako budu reprezentovane, a društvo u kojem žene nisu ravnopravno zastupljene je nepravedno društvo. Mediji imaju značajnu ulogu u formiranju stavova javnosti i kreiranju javnog mnijenja, a time i u suzbijanju i perpetuiranju stereotipa o društvenim ulogama i očekivanjima od žena i muškaraca. Medijsko izvještavanje o rodno zasnovanom nasilju nerijetko sadrži stereotipne elemente, a posljedice su umanjivanje, opravdavanje ili gotovo prihvatanje nasilja u domeni tradicije i kulture. Mediji mogu da imaju veliki uticaj na društvene promjene, pa medijska promocija rodne ravnopravnosti može ubrzati strukturalne promjene ka ravnopravnosti spolova,“ navode Elvira Jukić-Mujkić i Anida Sokol u Istraživanju o medijskom izvještavanju o rodno zasnovanom nasilju nad ženama u Bosni i Hercegovini u 2020. godini.⁴⁰

„Dodatni problem može prouzrokovati upotreba savremene tehnologije i zloupotreba vještačke inteligencije tokom kreiranja sadržaja namijenjenih diskreditaciji političkih kandidatkinja.

„Upotreba AI deepfake tehnologije prije izbornih procesa može rezultirati degradacijom i omalovažavanjem ženskih kandidata. AI dezinformacije bi mogle dovesti do povlačenja kandidatkinja iz kampanja te do smanjenja učestvovanja žena zbog straha od diskreditacije i zaštite porodice. Digitalno nasilje potpomognuto tehnologijom, poput deepfake sadržaja, stvara ozbiljne rizike za žene kandidate, aktivistkinje i novinarke, sprečavajući ih da ostvare svoja

40 chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://eca.unwomen.org/sites/default/files/Field%20Office%20ECA/Attachments/Publications/2021/9/UNWOMEN_ISTRAZIVANJE%20O%20MEDIJSKOM%20IZVJESTAVANJU.pdf

politička prava. Potrebne su strože regulacije i politike koje bi se odnosile na platforme i kreatore sadržaja kako bi se smanjili rizici od digitalnog nasilja i diskreditacije, posebno u kontekstu izbornih procesa i rodno zasnovanog nasilja“, navodi Jelena Kalinić na portalu naukagovori.ba.⁴¹

⁴¹ https://naukagovori.ba/ai-dezinformacije-deep-fake-i-izbori-napadi-na-zene-u-cilju-diskreditacije/?fbclid=IwAR12-lSaHScZoem_Z-JVa-PjUwzNz1oK52gvU-7k4vN_-3b-AFLT9RpdQfiA_aem_Adl8pQEvsC4xEGyrkqkZwjM9ViwVR7GBHv9kuRewpyXOOxfl_wrQBd_d9Z3YM-dxut7QtUrcy3tMYVWAyophkS-NQ

Zaključak – trendovi, obrasci i načini na koje se političarke prikazuju u medijima

Na temelju analize medijskih sadržaja o kandidatkinjama na Lokalnim izborima 2024. godine, uočeni su brojni trendovi i obrasci u načinu na koji su žene političarke prikazane u bh. medijima. Iako su žene formalno zastupljene u političkom životu, njihov tretman u medijima ostaje neujednačen i često podložan rodnim stereotipima.

Najprije, jasno je da se političarke u medijima često prikazuju kroz rodne predrasude, koje ih svode na fizički izgled ili stereotipne uloge koje društvo očekuje od žena. Ovaj pristup umanjuje njihovu profesionalnost i političke sposobnosti jer ih često prikazuje kao manje kompetentne u odnosu na muške kolege, odnosno kao one koje su u politici kao dio ukrasa i radi ostvarivanja vlastitih „sitnih pogodnosti“, a ne kao ravnopravne članice u nastojanjima da se poboljša opšta društvena slika. Taj narativ gradi se i zahvaljujući resorima sa kojima se najčešće povezuju, a koji u pogrešno postavljenoj patrijarhalnoj matrici imaju drugačiju vrijednost u odnosu na one „muške“. Pa će tako žene najčešće biti sagovornice na temu širokog spektra „porodičnih vrijednosti“ i niza socijalnih tema kao što su obrazovanje, zdravstvena i socijalna zaštita. Istovremeno će se pitanjima ekonomije, infrastrukture i sigurnosti isključivo baviti muškarci te biti uvažavani kao jedini mjerodavni sagovornici za teme koje su opet u duhu stereotipa, pozicionirane kao važnije. Ovakav pristup dodatno utiče na uvjerenja koja ukazuju na to da je politika primarno muški posao, dok se žene doživljavaju kao „dodatak“ političkom životu.

Drugi trend koji je prepoznat u ovoj analizi je nedostatak medijske vidljivosti političarki. Mnoge žene su gotovo neprimjetne u medijskim izvještajima (i mimo lokalnih izbora, i onda kada je riječ o kandidaturama za mnogo više pozicije od načelničkih), a kada se i pojave, često se ne iznose ključne informacije o njihovim političkim programima ili doprinosima.

Ovdje je važno naglasiti da mediji, kao društveni korektiv, često ne ispunjavaju svoju odgovornost u prezentiranju političarki ravnopravno s njihovim muških kolegama. Iako postoje pozitivni primjeri, gdje su **žene kandidatkinje** predstavljene zahvaljujući vlastitim političkim stavovima, često se u medijima stavlja naglasak na njihov izgled, porodični status ili emotivnu stabilnost, što doprinosi njihovoj objektivizaciji i smanjenju političkog autoriteta.

Preporuke za unapređenje reprezentacije i vidljivosti političarki u medijima

U ovom dijelu navodimo preporuke koje proizilaze iz ove analize, a koje se poklapaju i sa preporukama koje je sastavila Izborna posmatračka misija Ureda za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) u svom Završnom izvještaju.

U Završnom izvještaju Izborne posmatračke misije ODIHR-a⁴² u dijelu koji se tiče preliminarnih nalaza i zaključaka navedeno je da je ograničeno medijsko izvještavanje negativno uticalo na sposobnost birača da donesu informisan izbor. Mediji i novinari sve su više izloženi političkim i zakonskim pritiscima. Napori da se poveća aktivno učešće žena nisu dali opipljive rezultate, te su žene bile nedovoljno zastupljene kao kandidati, posebno u utrka za načelnike, kao i tokom cijele kampanje. (Završni izvještaj, str.1).

Javni emiteri odlučili su da ne emituju debate, uglavnom zbog decentralizovane prirode izbora i velikog broja izbornih subjekata. Najpopularniji online portal, Klix.ba, kao i oko 25 lokalnih medija, gotovo isključivo iz Federacije, organizovali su niz debata, uglavnom sa kandidatima za načelnike. Međutim, mnoge stranke na izborima nisu istakle svoje žene kandidate, ni u tim debatama kao ni u besplatnom emitovanju, na štetu uravnoteženije zastupljenosti spolova u medijima. Da bi se dodatno potaknulo kandidovanje žena na izborima, potrebno je razmotriti povećanje količine besplatnog vremena emitovanja za kandidatkinje kao i povećanje državnih sredstava koja im se dodjeljuju. (str.20)

Iako je najmanje jedna žena učestvovala u 32 od 103 medijskih debata koje su tokom kampanje organizovali mediji, žene su činile samo 13% učesnika/ca. Žene su zastupale stranke u 15% svojih besplatnih obraćanja u državnim i entitetskim javnim medijima. Napominjemo da Zakon o ravnopravnosti spolova iz 2003. godine i amandmani na Izborni zakon iz 2024. godine imaju za cilj promovisati ravnopravnost spolova tokom kampanje, uključujući i u medijima. (str.20)

Ustanovljeno je da uloženi napori da se postigne uravnoteženija rodna zastupljenost u izabranim i imenovanim tijelima nisu bili dovoljni jer su žene i dalje nedovoljno zastupljene u javnom i političkom životu. Nadalje, ostaje potreba za rješavanjem prepreka u vezi sa čestom upotrebom mizoginog jezika i rodno specifičnih napada i prijetnji. Dok su žene činile ukupno 42% kandidata na ovim izborima, nisu sve kandidatske liste ispunile rodne kvote od 40%, a samo 29 od 386 (oko 8%) kandidata za načelnike bile su žene. Samo osam kandidatkinja je izabrano na načelničke funkcije. Zakonski zahtjevi da CIK i OIK imaju najmanje 40% zastupljenosti

42 Cijeli Završni izvještaj je dostupan na: https://www.osce.org/files/f/documents/2/5/540861_0.pdf Inače, nakon poziva da posmatra lokalne izbore 6. oktobra 2024. godine, a u skladu sa svojim mandatom, OSCE-ov Ured za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) je izradio ocjenu usklađenosti izbornog procesa sa opredjeljenjima i obavezama OSCE-a, drugim međunarodnim obavezama i standardima demokratskih izbora, kao i sa državnim zakonima i predstavio svoje nalaze u dokumentu pod nazivom „Završni izvještaj Izborne posmatračke misije ODIHR-a“

oba spola takođe nisu dosljedno ispunjeni. Amandmani iz 2024. godine takođe imaju za cilj promovisanje rodne ravnopravnosti tokom predizborne kampanje, uključujući i u medijima. Nažalost, ODIHR IPM primijetila je da ova reforma nije imala opipljiv uticaj na ulogu žena u kampanjama. (str. 2)

Uprkos obavezama iz privremenih posebnih mjera u Zakonu o ravnopravnosti spolova iz 2003. godine i obaveznim izbornim kvotama, naponi vlasti da riješe dugotrajnu rodnu pristranost bili su nedovoljni, te su žene i dalje nedovoljno zastupljene u javnom i političkom životu. I dalje je izražen mizogini jezik, a masovnost rodno-specifičnih napada i prijetnji u javnom diskursu odvraća žene od političkog aktivizma ili ih tjera da se prestanu baviti politikom. Trenutno u državnim i entitetskim zakonodavnim tijelima, 17 do 28% izabranih članova su žene. Na prethodnim lokalnim izborima, samo pet žena je izabrano za načelnice (u 140 neposrednih izbora), te 618 za općinska zakonodavna tijela (19,6% od ukupnog broja izabranih članova). Nadležne vlasti trebale bi poduzeti dodatne mjere kako bi osigurale veće učešće žena. Političke stranke trebaju prepoznati i ukloniti prepreke koje ometaju aktivno učešće žena, uključujući provođenje rodni revizija i usvajanje strategija za prevazilaženje barijera koje proističu iz stranačke kulture i praksi, a koje onemogućavaju ravnopravnu zastupljenost žena u stranačkim strukturama. Zakonodavna tijela na svim nivoima trebala bi usvojiti poslovnik kojim bi se zabranilo mizogino ponašanje, uz izricanje odvraćajućih sankcija onima koji čine prekršaje. (str.6)

U novoizabranim općinskim vijećima i skupštinama, žene čine samo 22% članova. Od 386 kandidata za načelnike, samo 29 su bile žene (8%), uključujući 4 od 5 aktuelnih načelnica; svega 8 žena je izabrano na poziciju načelnika. Da bi se osigurala jednaka zastupljenost žena, treba razmotriti dodatne privremene posebne mjere. (str. 13)

Podsjećamo i na globalni podatak. Prema *UN Women Report on elected seats held by women in deliberative bodies of local government*⁴³, žene širom svijeta čine 35,5% izabranih zvaničnika na lokalnom nivou.

43 SDG 551b Country Ranking | Women in Local Government

Dodatne preporuke

Mediji trebaju osigurati jednak prostor, vidljivost i ozbiljnost u izvještavanju o kandidatkinjama kao i o kandidatima, kako bi doprinijeli ravnopravnom predstavljanju političkih aktera.

Nužno je, kako je to već u nekoliko navrata spomenuto, izvještavati o programima i rezultatima, a ne o privatnom životu ili fizičkom izgledu kandidatkinja.

Profesionalno novinarstvo treba se fokusirati na političke platforme, iskustvo, kompetencije i dosadašnje rezultate kandidatkinja, umjesto da ih svodi na izgled, porodični status ili lične karakteristike.

Važno je eliminisati rodne stereotipe i seksistički jezik u sadržajima.

Mediji trebaju izbjegavati terminologiju koja implicitno ili eksplicitno umanjuje ozbiljnost i sposobnost žena u politici i umjesto toga koristiti neutralan i profesionalan jezik.

Potrebno je aktivno koristiti rodno osjetljivu terminologiju.

Novinari/ke bi trebali/e dosljedno koristiti rodno ravnopravne termine poput „načelnica”, „gradonačelnica“, „kandidatkinja” kako bi se osnažila vidljivost žena na političkim pozicijama.

Potrebno je izvještavati o rodnoj dimenziji političkog života kao političkom pitanju.

Mediji trebaju prepoznati i tematizirati sistemske prepreke koje žene imaju u političkom angažmanu (npr. slabija pozicija na listama, nedostatak sredstava, prijetnje, mizoginija u javnom diskursu) te time doprinijeti informisanju javnosti i oblikovanju progresivne javne svijesti.

Potrebno je omogućiti vidljivost različitih perspektiva kroz uključivanje žena kao stručnjakinja i sagovornica u političke emisije i analize. Nije dovoljno izvještavati samo o ženama – žene moraju biti prisutne i kao autoriteti, komentatorice, analitičarke i učesnice debata u medijskim formatima.

Važno je razviti etičke smjernice za izvještavanje o političarkama i uložiti u edukaciju novinara/ki.

Medijske kuće trebaju usvojiti interne smjernice o rodno osjetljivom izvještavanju i omogućiti redovne obuke za novinare/ke kako bi se prepoznale i izbjegle pristrasnosti u izvještavanju.

Iako to iz trenutne perspektive djeluje kao utopijska vizija, potrebno je ukloniti diskriminatorne komentare na online platformama kojima se dodatno obeshrabruju žene u aktivnoj političkoj participaciji.

Portali moraju preuzeti odgovornost za moderaciju sekcija za komentare i društvene mreže, sprječavajući govor mržnje, mizoginiju i seksualizirane napade na kandidatkinje.

Saradnja medijskih kuća sa organizacijama za prava žena i regulatornim tijelima treba biti kontinuirana.

Mediji trebaju uspostaviti saradnju sa organizacijama koje se bave rodnom ravnopravnošću i sa regulatorima poput Vijeća za štampu ili Regulatorne agencije za komunikacije kako bi pratili i evaluirali vlastite prakse.

Doprinos dekonstrukciji patrijarhalnih narativa kroz afirmativne priče o političarkama i ženama općenito važan je korak u ovom procesu.

Pored standardnog izvještavanja, mediji mogu objavljivati pozitivne priče, intervjue i portrete uspješnih političarki koje razbijaju predrasude i nude nove modele ženama koje razmatraju ulazak u politiku.

O autorici

Kristina Ljevak Bajramović diplomirala je komparativnu književnost i završila Visoku školu novinarstva Media Plan. Dvadeset pet godina angažovana je u medijima kao novinarka, urednica i menadžerica. Najduže je radila na Federalnoj televiziji. Piše za većinu neprofitnih bh. medija, najčešće o ljudskim pravima, s posebnim akcentom na ljudska prava LGBTI osoba i prava žena. Saradnica je Mediacentra na portalu Mediacentar_online, gdje se bavi analizom dominantnih pristupa u načinu izvještavanja u mainstream medijima. Koautorica je niza analiza i bila je urednica u izdavaštvu. Dobitnica je nagrade Sarajevskog otvorenog centra za doprinos ljudskim pravima LGBTI osoba i novinarske nagrade „Srđan Aleksić” za serijal tekstova o LGBTI temama. Feministica je i LGBT aktivistica

Literatura

1. NSCP-BiH 2021 IZVJEŠTAJ. <https://www.measurebih.com/uimages/2021-NSCP-BiH-Report.pdf>
2. CEPPS Countering Disinformation Guide, <https://counteringdisinformation.org/complete-guide> i *Addressing Online Misogyny and Gendered Disinformation: A How-To Guide*, National Democratic Institute, <https://www.ndi.org/sites/default/files/Addressing%20Gender%20%26%20Disinformation%20%20%281%29.pdf>
3. Komitet za uklanjanje svih oblika diskriminacije nad ženama, Zaključna zapažanja o Šestom periodičnom izvještaju Bosne i Hercegovine, Komitet za uklanjanje svih oblika diskriminacije nad ženama, 2019, https://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2019/11/CEDAW-C-BIH-Concluding-Observations-6_AsAdopted.pdf
4. Mostov, Julie „Sexing the nation/desexing the body: politics of national identity in the former Yugoslavia” u Mayer Tamar. 2000. *Gender Ironies of Nationalism : Sexing the Nation*. London: Routledge.
5. Krasodonski-Jones, Alex, Josh Smith, Eliot Jones, Ellen Judson, Carl Miller. *Warring Songs: Information Operations in the Digital Age*. Demos, 2019.
6. Adnan Kadribašić (2020). Strateški pristup uspjehu kandidatkinja u izbornim kampanjama. Sarajevo: UN Women kancelarija u BiH i UNDP
7. Adnan Kadribašić [et al.] (2020). Polazna studija o barijerama političkom učešću žena u Bosni i Hercegovini. Sarajevo: UN Women kancelarija u BiH i UNDP
8. Arijana Aganović et al. (2015). Žene i politički život u postdejtonskoj Bosni i Hercegovini. Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar
9. Engendering hate – the contours of state-aligned gendered disinformation (2020) NDI, London: Demos
10. EU DisinfoLab (2021). „Gender-based disinformation: Advancing our understanding and response”, <https://www.disinfo.eu/publications/gender-based-disinformation-advancing-our-understanding-and-response/>
11. Exploring the concept of Gendered Disinformation, Best Practice Forum Gender and Digital Rights (2021). Poland: Best Practice Forum
12. Malign Creativity: How Gender, Sex, and Lies are Weaponized Against Women Online (2021). Washington, DC: Science and Technology Innovation Program, Wilson Center)
13. Maria Giovanna Sessa (2022). „What is Gendered Disinformation?” <https://il.boell.org/en/2022/01/26/what-gendered-disinformation>
14. Sarah Sobierah (2019). „Disinformation, democracy, and the social costs of identity-based attacks online”, <https://mediawell.ssrc.org/expert-reflections/disinformation-democracy-...>
15. Preporuka u vezi rodni stereotipa, mizoginog i seksističkog govora (4. 8.2022). Sarajevo: Agencija za ravnopravnost polova BiH, <https://arsbih.gov.ba/preporuka-u-vezi-rodni-stereotipa-mizoginog-i-seksistickog-govora/>
16. „Samo 16,66 posto izabраниh u državni parlament su žene!” (29. 10. 2022). Intervju sa Samrom Filipović-Hadžiabdić, direktoricom Agencije za ravnopravnost spolova BiH pri Ministarstvu za ljudska prava, <https://politicki.ba/politika/samo-1666-posto-izabranih-u-drzavni-parlament-su-zene/26645>
17. Women, ethnicity and nationalism The politics of transition (1998). Rick Wilford and Robert L. Miller (ed.), London and New York: Routledge

O projektu *Žene u politici*

Projekat „Žene u politici“, koji provode Fondacija CURE iz Sarajeva i Udruženje Budućnost iz Modriče, uz podršku IAMANEH Švicarska i finansijsku podršku Vlade Švicarske, ima za cilj povećati vidljivost i političko učešće žena na lokalnom nivou u Bosni i Hercegovini. Kroz rad u lokalnim zajednicama Modriče, Tuzle, Vukosavlja, Šamca, Doboja, Gračanice i Lukavca, projekat adresira duboko ukorijenjene rodne stereotipe i institucionalne prepreke koje onemogućavaju ravnopravnu zastupljenost žena u procesima donošenja odluka. Aktivnosti uključuju osnaživanje kandidatkinja putem edukacija, mentorskih programa i strateške podrške, kao i zagovaranje unutar političkih stranaka za veću podršku ženama koje se žele kandidirati. Pored toga, projekat se fokusira na podizanje javne svijesti o značaju političkog angažmana žena i dokumentuje izazove kroz rodno osjetljivo praćenje izbornog procesa. Kroz rodno-transformativni pristup i partnerstvo sa lokalnim akterima, „Žene u politici“ teži dugoročnim promjenama koje će rezultirati inkluzivnijim i pravednijim političkim okruženjem za žene u Bosni i Hercegovini.